

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911. Andra kammaren. Nr 14.

Tisdagen den 7 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 28 nästlidne februari och den 1 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Karl Otto vid af mig denna dag företagen undersökning befunnits lida af cyclitis rheumatica, hvarför han tills vidare bör afhålla sig från riksdagsgöromålen äfvensom annat arbete, intygar,

Kristinehamn den 4 mars 1911,

Martin Winberg.

Leg. läkare.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till bankoutskottet propositionen angående pension å allmänna indragningsstaten till gravören vid sjökarteverket Fredrik Vilhelm Åkerberg.

Till statsutskottet öfverlämnades propositionen angående bildande af en fond för att underlätta åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket.

Härpå remitterades till bankoutskottet propositionen angående pension åt stationskarlen Carl August Malmqvist.

Andra kammarens protokoll 1911. Nr 14.

Vidare hänvisades till statsutskottet propositionen angående konserveringsarbeten för Källa ödekyrka.

Till lagutskottet öfverlämnades härefter propositionen med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen den 14 juni 1901.

Slutligen remitterades till jordbruksutskottet propositionen angående upplåtande af visst område från kronoparken Grytan i Brunflo socken af Jämtlands län till Norrlands artilleriregemente.

§ 4.

Efter föredragning härpå af de på kammarens bord liggande motionerna hänvisades herr *Lindhagens* motion, nr 331, till jordbruksutskottet och herr *Bromées* i Billsta *m. fl.* motion, nr 332, till statsutskottet.

§ 5.

Vidare föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet konstitutionsutskottets utlåtanden nr 4—7, bankoutskottets memorial nr 7, lagutskottets utlåtande nr 14, Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 3 och 4, Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 samt Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 6.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse till Konungen i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra länsmansbostället Ågård nr 1 i Hallands län.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:ten angående utredning rörande ägande- och dispositionsrätten till församlingarnas kyrkor.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Svensson</i> i Skyllberg	under 3 dagar fr. o. m. den 9 mars,
» <i>Andersson</i> i Grimbo	» 3 » » 8 »
» <i>Åslund</i>	» 11 » » 8 » och
friherre <i>Palmstierna</i>	» den 8 och den 11 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.20 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 8 mars.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början af herr vice talmannen.

§ 1.

Herr statsrådet *Lindström* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

angående årligt understöd åt förra poststationsföreståndaren Aurora Mathilda Magdalena Wallberg;

angående befrielse för lokomotivföraren G. B. Carlson Frank att gälda visst honom till utgifvande ådömdt skadeståndsbelopp;

angående statsbidrag till Trollhättans kommun såsom ersättning för mistning af beskattningsföremål på grund af statens öfvertagande af Trollhätte kanalbolags egendom och verksamhet;

angående ålderstillägg åt vaktmästaren vid arkivdepån i Visby C. J. Hallgren;

med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 8 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862; och

angående ändring i villkoret för den förra första lärarinnan vid läroanstalten i Bollnäs för öfveråriga döfstumma Ester Braaten beviljade pension.

Dessa propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades åter Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 3.

Ang. användande af s. k. totalisator vid vissa slag af kapplöpningar.

Till afgörande förelåg nu Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t om tillåtelse till anordnande af vadhållning medelst s. k. totalisator vid vissa slag af kapplöpningar.

I en inom Andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 263, hade herr *Jespersion* hemställt, det Riksdagen ville besluta, att Kungl. Maj:t måtte medgifva användande af s. k. totalisator för vadhållning vid sådana hästtäflingar, som företrädesvis funnes ägnade att verka till hästafvelns befrämjande, under förbehåll likväl om åtgärders vidtagande till förekommande af missbruk och skada af anordningen samt om anslående af lämplig andel utaf vadhållningssumman till sådana ändamål, som vore ägnade att främja hästafveln inom landet.

Utskottet hemställde, att herr Jespersons förevarande motion icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr *Jespersion*, som anförde: Herr vice talman, mina herrar! Jag har framkommit med denna motion af intresse för hästafvelns befrämjande, och det kan väl icke förnekas, att hästafveln för vårt land måste anses vara af en mycket stor betydelse. För att hästafveln här i landet skall gå framåt på rätta vägar, fordras det ovillkorligen, att det afvelsmaterial, som användes, blir pröfvadt, och detta kan ju icke ske på annat sätt än vid hästtäflingar, vid dels kapplöpningar och dels trafttäflingar. Intresset för sådana täflingar har ju icke varit så stort som man skulle kunnat önska, och detta naturligtvis på den grund, att den stora allmänheten icke förstått hvad en god hästafvel inne-

bär. Det har därför också varit svårt att få intresset väckt i så hög grad, att man kunnat anskaffa tillräckliga penningmedel för hästafveln och för de täfingar, som man ju anser i högsta grad främja hästafveln. Därför har man litet hvarstans i utlandet vid dessa täfingar anordnat vadhållning medelst s. k. totalisator. Då man icke i utlandet har ansett sig kunna skaffa penningmedel, tillräckliga för hästtäfingarnas rätta bedrifvande, på annat sätt än genom användande af totalisator, och då man får anse att i flera andra länder större resurser finnas i fråga om anskaffande af penningmedel än här i landet, har jag ansett, att äfven här samma medel borde tillgripas, som man gjort i utlandet.

Man har, då totalisator för några år sedan användes här i landet några gånger, velat hänföra detta till lotteri och ansett, att det borde drabbas af bestämmelserna i lotteriförordningen. Men detta har ju genom domstolsutslag tillbakavisats, och däraf följer, att man icke får betrakta vadhållning medelst totalisator såsom lotteri. Man må hafva hvilken åsikt man vill om nyttan eller skadan af lotteri, men då lagskipningen tydligt sagt ifrån, att vadhållning medelst s. k. totalisator icke kan hänföras till lotteri, anser jag, att man icke vidare behöfver resonera om totalisatorsfrågan från lotterisynpunkt.

Att ett godt hästmateriel af stor ekonomisk betydelse för ett land, tror jag, att hvar och en kan inse, och detta såväl då det är fråga om utförande af arbete genom dragning, som också då det gäller att tåla strapatser vid hastigare takter. För att få goda hästar, måste som sagdt afvelsmaterialet pröfvas, och detta kan ju icke gärna, såsom jag nyss nämnde, ske annat än genom täfingar. Utskottet säger, att jag icke framlagt några bevis på hästtäfingarnas betydelse och nytta. Jag har trott, att det icke behöfdes, då jag ansett det ligga i så öppen dag, att hvar och en borde kunna begripa den saken, att täfingar äro det enda sätt, hvarpå man kan utröna hvad ett afvelsdjur duger till, om det är ett godt sådant eller ett dåligt. Det är alldeles tydligt, att det är af ofantlig betydelse, hvilket afvelsmateriel man använder, då det är fråga om att frambringa goda hästar.

Man har sagt i utskottet, att hästtäfingar i förening med totalisator skulle medföra men och våda för moralen. Jag undrar i alla fall, om det visat sig, att i de länder, där totalisator användes, moralen sänkts så att den står på lägre nivå än hos oss. Jag tror icke på värdet af den moral, som framkommer genom tvång på alla möjliga sätt, genom kringgårdande af lagparagrafer. Moralens skall fostras fram och icke tvingas fram. För resten tror jag mig veta, att till och med några af utskottets ledamöter användt totalisator utan att lida men till karaktär eller moral. Detta skäl kan jag icke tillmätta någon som helst betydelse.

Vidare har det sagts, att hästtäfingar i förening med to-

Ang. användande af s. k. totalisator vid vissa slag af kapplöpningar.
(Forts.)

Ang. användande af s. k. totalisator vid vissa slag af kapplöpningar.
(Forts.)

totalisator indirekt skulle medföra främjande af djurplågeri. Detta finner jag vara det allra besynnerligaste i utskottets motivering, ty om det är djurplågeri att använda hästar vid täflingar, är det också djurplågeri att använda hästar till arbete. Jag tror, att det utöfvas ofantligt mycket större djurplågeri, då hästar användas vid körslor, än när de deltaga i täflingar. Jag vill hemställa till dem af kammarens ledamöter, som åsågo de senaste täflingarna ute på Brunnsviken, om man med skäl kan påstå, att det försiggick något djurplågeri vid dessa täflingar.

Utskottet har — om det är med afsikt eller icke, vet jag ej — i allmänhet använt endast ordet kapplöpningar, under det att jag i motionen talat om hästtäflingar. Det ser ut som man velat komma förbi de täflingar, som ske på trafbanorna och som man måhända anser vara mindre farliga samt därför icke velat röra vid. Jag har i motionen afsett såväl trafttäflingar som kapplöpningar, och jag anser, att man icke med skäl kan tala om djurplågeri vid någon af dem.

Nu har det också framhållits, att djurplågeri skulle utöfvas vid träningen. Man har anfört något, som stått beskrivet i en djurskyddstidskrift, en redogörelse som afser en period, som ligger långt tillbaka i tiden. Jag tror för resten, att träningen icke tillgår så numera. Hvad särskildt angår det fall, som är omtaladt, så, äfven om det ginge till så, att hästen insveptes i filter för att komma i svettning, undrar jag, om man kan kalla detta för djurplågeri. Då skulle det vara människoplågeri, när någon tager ett badstudad eller annat ångbad. Jag kan icke tänka mig, att det relaterade fallet är djurplågeri, utan det är ungefär detsamma som ångbad för människorna, hvilket jag åtminstone känner som en njutning. Detta förfaringssätt afser att få starkare hndafsöndring, att få hudens porer mera öppna och därigenom utandningen främjad. Jag kan icke förstå huru sådant skulle kunna betraktas som djurplågeri.

Herr talman! Jag skall sluta med, att, då jag inte kan finna, att utskottets motivering i någon mån visat, hvad den velat visa, be att på grund af hvad jag nu yttrat få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till min i ämnet väckta motion.

Efter det herr talmannen nu öfvertagit ledningen af förhandlingarna, yttrade

Herr Hellberg: Herr talman, mina herrar! Motionären, herr Jespersion, säger, att han icke för sin del kan fatta, att det ligger något djurplågeri i våra hästtäflingar, våra kapplöpningar. Jag ber då först få säga, att utskottet för sin del ju icke har varit fackmässigt att bedöma den saken, utan vi ha sökt kunskap hos dem, som sitta inne med fackerfarenhet i detta ämne, och dit ha vi räknat veterinärerna. Hvad ha då de sagt? Jo,

en stor del af dem säga, att kapplöpningarna ofta medföra djurplågeri. En stuteriveterinär har till och med sagt, att han anser, att de medföra ett stort djurplågeri på det sätt, som det nu är anordnad vid de allmänna stora täflingarna. Och en annan kategori bland veterinärerna, nämligen en del af arméns tjänstgörande veterinärer, ha kommit till samma åsikt som de förstnämnda. Och vid de senares utlåtande måste man fästa ett visst afseende, enär väl ingen vill förneka deras egenskap af fackmän just i det här afseendet. Motionären anmärkte, att träningen numera icke försiggår på det sätt, som utskottet i sitt yttrande har angifvit. Nå ja, utskottet tar lätt reson. Det medgifver, att tiderna kanske förändrats i detta afseende. Motionären har därvidlag fått understöd uti dagspressen af svenska jockeyklubbens sekreterare, som i en uppsats i en tidning bland annat säger: »De omnämnda svettningarna (de i utskottets utlåtande omnämnda) på det sätt de där omtalas äro bannlysta från träningen. På sin höjd framkallas en kraftigare svettafsöndring under någon enstaka galopp, men däri torde ej den mest ömhjärtade kunna finna något ondt». Men i alla fall se vi ändå, att svettningarna äro kvar, och jag undrar, hur några stycken sådana där ångbad, som motionären behagade kalla det, skulle bekomma honom själf. Men att i själfva kapplöpningen djurplågeri bedrifves, torde väl ingen kunna förneka, som varit i tillfälle att åse en eller flera kapplöpningar: huru hästarna ligga efter marken, huru fradgan står om dem, huru ridspöet haglar öfver dem, och huru sporrarna sättas i sidorna, så att blodet rinner. Sekreteraren i nyss nämnda klubb har i det afseendet i sin uppsats några rader, som förtjäna att höras: »Om djuret ett tiotal gånger under året blir uppfordradt att släppa till sina yttersta krafter för att visa sin förmåga, är knappast mer än man kan begära, äfven om det någon gång blir manadt därtill med relativt hårda medel. Att ryktarne härvid många gånger tagit i för hårdhänt och i onödan samt använt onödigt skarpa sporrar måste erkännas». Detta säger sekreteraren i jockeyklubben själf. Är det verkligen någon, som tror, att om ridspöet och sporrer vid andra tillfällen än kapplöpningar komme till liknande användning af andra människor än sportsmän, det icke skulle anses som djurplågeri? Jag frågar det. Om en droskusk, en åkardräng eller annan körare eller ryttare skulle i ifvern förlora tålmodet och gå på med piskan lika hårdt, som det sker vid täflingar, så är jag säker på, att han skulle bli fast. Nej, allmänheten i våra dagar torde nog anse kapplöpningar vara djurplågeri. Och jag skall omtala, att om utskottet hade haft befogenhet att borttaga kapplöpningarna, så skulle utskottet enhälligt gjort det ur djurskyddssynpunkt.

Motionären talade också om afveln naturligtvis. Han säger, att den ädla hästafveln är i fara, och därför framhåller han nu

Ang. användande af s. k. totalisator vid vissa slag af kapplöpningar.
(Forts.)

Ang. användande af s. k. totalisator vid vissa slag af kapplöpningar.
(Forts.)

kapplöpningarnas betydelse såsom ett medel att förbättra den. Jag vill då erinra om, att en bataljonsveterinär, som ju får anses som fackman, förra året hade ett föredrag här i Stockholm, hvori han framhöll det utmärakta resultatet af vår hästafvel, och huru vid premieringar och utställningar vi vinna uppmärksamhet och erkännande i detta afseende. Han talade om, huru hästafveln går framåt, ja, huru vi till och med få beröm i utlandet, såsom vid en utställning för ett par år sedan af skånska halfblodsdjur i Danmark. När man hör ett sådant uttalande af en fackman, kan man då tänka sig möjligheten af, att det är något fel i fråga om den nuvarande hästafveln? Ja, säger man, och om icke hjälp kommer snart, så stå vi snart på samma ståndpunkt som för femtio år sedan, då vår hästafvel låg i sådant lägervall. Men med ett sådant yttrande har man ju ändock medgifvit, att det nu är bättre än för femtio år sedan. Hvad är det då, som har åstadkommit förbättringen? Är det kapplöpningarna, är det hästtäflingarna i förening med totalisator? Nej, det är premieringarna, importen af afvelsdjur, hållande af hingstdepoter, remontuppfödninganstalter, hingstuppfödninganstalter. Utskottet anser nu, att vi böra fortsätta på samma väg för att komma så långt som möjligt i detta afseende, i synnerhet som kapplöpningarnas betydelse för hästafveln är mycket omtvistad. Jag vill erinra om, att då det för några år sedan var fråga om att taga bort totalisatorn, så sades det till och med i Första kammaren, att kapplöpningarnas betydelse i detta afseende icke var synnerligen stor. Och motionären har icke påvisat med något enda exempel, att de hästar, som deltaga i täflingar, äro lämpliga för afveln. Han sade, att han icke ansåg sig behöfva det, ty det är en själfklar sak. Men vi, som icke tro på de själfklara sakerna, vi vilja hafva bevis. Var så god, herr Jespersen, och lägg fram en redogörelse för de hästar, som under de sista tio, femton åren, vi kunna säga de femton, gått på våra täflingsbanor, och påvisa, hur det blifvit med dessa, och hurudan deras afkomma blifvit. Om det då påvisas, att ett par af de omkring femtio fullblod, som lära finnas inom landet, lämnat god afkomma, så måste vi säga, att det är ett alldeles för minimalt resultat af så många års ansträngningar, så många brutna ben och så stora kostnader.

Motionären säger på sid. 2 i sin motion, att täflingarna föra en tynande tillvaro i vårt land och lida af brist på intresse från allmänhetens sida. Nu vill han, då allmänna opinionen tyckes vara emot hästtäflingarna, för att åstadkomma nödiga penningmedel, påkalla allmänhetens intresse i form af vadhållning med totalisator, emedan, som sagdt, intresset för själfva löpningarna icke kan hållas vid makt. Hvad är då totalisator? Jo, han har själf medgifvit, att det är ett lotteri, och det är ett lotteri rätt och slätt, ingenting annat. Där går till precis som

vid andra lotterier; man köper en eller flera lotter, och utgången för allmänheten kommer alltid att bero på en slump. Det är alldeles som vid ett lotteri. Därför att allmänheten icke här har direkt erfarenhet och icke kan bedöma förutsättningarna för framgång hos hästarna, blir det slumpartade momentet här det samma som vid lotterier, och egentligen är det sämre ställt vid detta lotteri än vid andra vanliga penninglotterier, ty vid de senare få åtminstone icke djuren sitta emellan för människornas spellystnad.

Ang. användande af s. k. totalisator vid vissa slag af kapplöpningar.
(Forts.)

Svenska lagen är emot lotterier och äfventyrligt spel, alltså är den äfven emot totalisator, ty totalisatorn förmedlar spel bland allmänheten, något som väl icke kan förnekas. Är detta spel äfventyrligt? frågar man. Jo, det är äfventyrligt, därför att allmänheten saknar fackkunskap. Lagutskottet sade år 1896, att det ansåg den form af vadhållning, som totalisatorn hade till ändamål att förmedla, så nära släkt med lotterispel, att de motiv, som föranlett tillkomsten af förordningen mot lotterier, också konsekvent borde leda till förbud mot vadhållning medelst totalisator. Detta tyckes icke, enligt hvad jag kunde höra, motionären ha uppfattat. Motionären påstod, att man icke skulle kunna hänföra ifrågavarande vadhållning till lotteri, men det har väl lagutskottet här så tydligt som någonsin sagt ifrån, och denna åsikt gäller väl ännu i dag.

Nu har anmärkts, att Kungl. Maj:t har suspenderat lotteriförordningen, men jag skall då be att få hänvisa till, att detta endast skett för kulturella och nationella ändamål, och dessa undantag utgöra ingen anledning att nu gå med på detta spel.

Då nu allmänna opinionen här i landet synes vara emot kapplöpningar, anser utskottet, att det icke finnes något skäl att fördraga ett spel, som är ödeläggande, såsom jag skulle kunna med exempel bevisa, för ekonomin och äfven för moralen. Jag ber, att Andra kammaren allvarligen må betänka sig, innan den frånträder sin redan förut intagna ståndpunkt mot inrättande af vadhållning medelst totalisator.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Persson i Tällberg, Jonsson i Gumboda, Mörtsell, Nilsson i Skärhus och Wavrinsky.*

Herr Jespersion: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få bemöta ett par yttranden af utskottets ordförande, herr Hellberg. Han påstod, att jag erkänt, att vadhållning medelst totalisator vore ett lotteri. Jag har på det bestämdaste bestridit detta och har stödt mig därpå, att domstol har fällt utslag, hvilket har stått sig i alla instanser, och som innebär, att vadhållning med totalisator icke är lotteri. Jag har således icke er-

Ang. användande af s. k. totalisator vid vissa slag af kapplöpningar.

(Forts.)

känt, att denna vadhållning skulle vara lotteri. Det är ju då fråga om, huruvida det allmänna omdöme, som lagutskottet uttryckte, då det sade, att sådan vadhållning kunde jämsställas med lotterier, är mera värdt än den bestämda tolkning af lagen, som skett.

Herr Hellberg nämnde äfven, att jag icke framlagt något bevis för, att hästar, som segrat i täflingar, varit af större betydelse för vår hästafvel. Jag ansåg, att det vore för mycket att i en motion tala om en hel mängd sådana saker, därför att det är så lätt för den, som vill, att skaffa sig reda på sådant, och jag ber då få nämna ett par mycket kända namn, som erkänt varit af ofantligt stor betydelse för vår hästafvel, nämligen Warrenby och Warren Hastrings. Båda dessa hästar ha segerrikt gått fram på banorna, och båda ha äfven lämnat en afkomma, som är bekant i hela vårt land såsom alldeles särskildt framstående.

Nu har herr Hellberg vidare sagt, att denna vadhållning medelst totalisator är så demoraliserande och ödeläggande, men jag undrar ändock, om icke det hålles vad ganska mycket vid täflingarna äfven utan totalisator, och om det icke då är bättre, att det finnes en lagenligt ordnad vadhållning, äu att den sker på annat sätt. Jag har med säkerhet både sett och hört, att det gäller ofantligt mycket större summor, då vadhållning sker på annat sätt, än då den sker med totalisator. Ätminstone här i landet tager man icke genom användande af totalisator ifrån det mindre bemedlade folket deras slantar, ty den tillåtes endast på de högst betalda platserna.

Jag tror ändock fullt och fast, att införande af totalisator icke skulle ha den våda med sig, som utskottet har velat påstå, och därför ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl af herr Jespersen, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 164 ja mot 35 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Vid föredragning härpå af bevillningsutskottets memorial, nr 7, i anledning af återremisser af bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 5.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget lagutskottets utlåtande, nr 13, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning till förhindrande af svek vid handel med hästar m. m. *Ang. förhindrande af svek vid handel med hästar m. m.*

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 98, hade herrar Åslund och Öberg föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, hvilka lagstiftningsåtgärder borde vidtagas i syfte att förhindra svek vid handel med hästar samt handel med öfveråriga, till användning i körslor värdelösa hästskreatur, äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag, hvar till utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af utskottets hemställan gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr Öberg, som anförde: Då min medmotionär, som är den egentlige motionären, icke är närvarande, torde jag böra säga några ord om det utskottsutlåtande, som här föreligger.

Har jag rätt kunnat afläsa hvad utskottet härutinnan framhåller, så synes det mig verkligen vara så, att det inom utskottet icke förefinnes mycket intresse, vilja, lust eller håg att råda bot för de oegentligheter, som mången gång förekomma vid handel med hästskreatur i form af svek och djurplågeri. Den, som på nära håll gång efter annan varit i tillfälle att se, huru härmed förhåller sig, han kan omöjligen, efter mitt förmenande, instämma och så att säga göra gemensam sak med utskottet härutinnan.

*Ang. för-
hindrande af
svlek vid han-
del med hästar
m. m.*

(Forts.)

Efter det utskottet i sitt utlåtande redogjort för hvad som förekommit vid de försök, som gjorts för att åstadkomma en gemensam skandinavisk lagstiftning till förekommande af vissa olägenheter, som kunna sägas stå i nära samband med den framställning vi gjort, säger utskottet bland annat: »Med hänsyn härtill och då det synes utskottet, som om det behof, hvilket hos oss eller i vissa delar af vårt land måhända kan förefinnas af en dylik lagstiftning, knappast torde kunna motivera en ingående undersökning för öfvervinnande af nämnda svårigheter, har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka åtgärders vidtagande i sådant syfte». Alltså finner utskottet det vara klart, att en ingående undersökning för att konstatera de olägenheter, hvilka vi i vår motion påpekat, icke är af sådant värde, att det skulle vara lönt att därmed göra ett försök. Men förunderligt synes det mig vara, att utskottet kan säga något sådant, innan utskottet verkligen verkställt en undersökning, huru det härmed förhåller sig på detta område. Hade utskottet låtit sig angeläget vara att det göra, tror jag förvisso, att utskottet skulle kommit till en annan uppfattning, ty det är verkligen icke så, att det här är obehöfligt att råda bot mot det onda, utan tvärtom förefinnes här, enligt mitt förmenande, ett verkligt trängande behof att förekomma omförmälda olägenhet.

Hvad som utgjort den förnämligaste orsaken för oss motionärer att göra den framställning, vi gjort, har varit hänsynen till att förekomma ett ofta upprepadt djurplågeri. Den som har varit i tillfälle se, hvilka grymheter och hvilka lidanden en del hästskreatur fått utstå, då de kommit upp i en högre ålder och förlorat sitt egentliga utseende och värde, han kan omöjligen vara nöjd med att det skall få fortgå, såsom hittills har skett, utan måste önska att här någonting åtgöres. Om utskottet, därest det icke ansett sig själf sitta inne med tillräcklig sakkunskap, velat hänvända sig till framstående män på veterinärområdet, t. ex. en professor vid veterinärinstitutet, så är jag för min del förvissad om, att utskottet skulle ha fått upplysningar och antydningar, som kanske varit ägnade att omstämma utskottet i dess uppfattning.

Vi hade tänkt oss, att man, genom att förse ett hästskreatur med ett lätt iakttagbart yttre kännemärke, som angäfve djurets ålder, och genom att stadga, att häst, som vore öfver 15 eller 18 år, icke utan medgifvande af en viss myndighet skulle få försälas, utan få stanna hos sin gamle ägare eller också öfvergå till någon, som vederbörande myndigheter kunde godtaga — vi hade tänkt oss, säger jag, att man därigenom kunnat bespara många, många hästskreatur, som troget, väl och nitiskt tjänat sin ägare, från mycket lidande, som de nu understundom få vidkännas.

Kammaren har ju nyss genom sitt votum, då den afslog

herr Jespersons motion, ganska kraftigt understrukt nödvändigheten af att intet djurplågeri får förekomma, och det synes mig därför, herr talman, vara en god konsekvens af detta kammarens nyss fattade beslut, att kammaren äfven i förevarande fråga ur djurskyddsvänlig synpunkt biträdde hvad vi motionärer härutinnan hemställt, så att en skrifvelse till Kungl. Maj:t finge afgå i och för att någonting äfven på detta djurskyddsvänliga område finge undersökas och åtgöras.

Ang. förhindrande af svek vid handelen med hästar m. m.
(Forts.)

Som jag fortfarande är viss att den framställning, till hvilken jag lånat mitt namn, är en framställning väl värd att beaktas till fromma och gagn för det djurslag, hvarom här är fråga, och då jag på intet sätt kan godtaga det slut, hvartill utskottet kommit, vågar jag, herr talman, vara djärf nog att yrka bifall till motionen.

Härpå yttrade:

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Det lider intet tvifvel, att åtskilligt af hvad motionärerna anför i den föreliggande motionen är sant och riktigt. Sålunda måste man ju ge dem rätt i, att mycket skoj förekommer vid hästhandel och att den mest motbjudande form af detta skoj är den handel, som bedrifves med uttjänta, orkeslösa hästar. Likaså är det antagligen sant, att »köpskålen» spelar en mycket stor roll vid dessa affärer. Likaså är det nog ofta de stackars hästarna, som få lida värst af att deras nya husbönder varit godtrogna och icke »sett upp med ögonen», som man säger. Och slutligen torde det äfven vara sant, att den nödvändiga och ärliga hästhandeln får ett dåligt anseende till följd af allt det svek, som förekommer vid dylika affärer. Allt detta är ju riktigt. Men om man sålunda ger motionärerna rätt uti deras klagan, följer däraf icke, att man måste ge dem rätt uti deras yrkande. Ty hvad är det motionärerna föreslå för att råda bot på dessa missförhållanden? Jo, först och främst föreslå de, såsom den föregående talaren nu också framhållit, att hvarje häst skulle, exempelvis inom det första lefnadsåret, förses med något outplånligt, lätt iakttagbart märke, som utvisade hans ålder. Jag vet nu icke, huru motionärerna tänkt sig att detta märke skulle anbringas, men jag föreställer mig, att detta på mest praktiska sätt skulle ske medelst bränning. Men detta skulle, såvidt jag kan förstå, innebära ett ganska intensivt lidande för hästen, och en bestämmelse härom skulle följaktligen komma i kollision med den bestämmelse i strafflagen, som stadgar straff för uppenbar grymhet mot djur. Emellertid är det ju äfven mot djurplågeriet vid hästhandel, som motionärerna delvis vända sig. Det synes därför ej vara fullt konsekvent att för motverkande af detsamma rekommendera ett annat slag af djurplågeri. För öfrigt, fränset

Ang. för- hindrande af svek vid hand- del med hästar denna sak, så kan ifrågasättas, huruvida bestämmelsen kan vara effektiv, på sätt motionärerna tänkt sig densamma.

m. m. Vidare kunna äfven allvarliga betänkligheter resas mot det andra förslaget, som motionärerna bjuda på, d. v. s., att ingen häst öfver 18 års ålder skulle få säljas, utan att någon myndighet därtill hade gifvit sitt tillstånd. Ty det låter väl tänka sig, att äfven med den föreslagna anordningen hästhandlarna skulle kunna föra denna myndighet bakom ljuset, hvilken myndighet det nu än skulle bli, som finge det grannlaga och ganska svåra uppdraget sig anförtroddt att ge tillstånd till försäljning af hästar. Det är väl antagligt, att äfven en sådan myndighet skulle kunna luras af dessa hästhandlare i fråga om hästens raskhet och duglighet. Och för öfrigt skulle en sådan bestämmelse utgöra ett betänkligt afsteg ifrån näringsfrihetens grundsatser. Ty därmed skulle i ett specialfall, när det gäller en viss vara, ett visst slags djur, en mycket kännbar inskränkning göras uti den vanliga friheten att köpa och sälja, utan att denna inskränkning kunde anses af omständigheterna påkallad.

Emellertid, äfven bortsedt från det nu sagda, finnes en anmärkning, som i och för sig borde vara tillräcklig för att motivera ett afslag på motionen. Det är nämligen så, att om man kritiserar en lag och påyrkar en ändring däri, är första förutsättningen för att man skall få rätt den, att den lag, mot hvilken man vänder sig, verkligen existerar. Men nu vända sig motionärerna i sin motion mot en bestämmelse, som redan är upphäfd. De vända sig mot första kapitlet 4 § handelsbalken, hvilket lagrum är ersatt af lagen om köp och byte af lös egendom af år 1905. Enligt sistnämnda lag kan en köpare af häst få köpet att återgå på grund af fel, som förefunnos vid köpet. Men för att få köpet att återgå, behöfver han ej bevisa, att säljaren förfarit svikligt, han behöfver endast bevisa, att ett fel förelegat och antagligen förelegat redan *vid* köpet; därjämte skall han utan oskäligt uppehåll ge säljaren tillkänna sin afsikt att påyrka köpets återgång. Ifall han icke vill ha återgång, så kan han enligt lagen i stället erhålla visst afdrag på köpeskillingen för de fel, som förefunnits. Denna bestämmelse och för öfrigt hela lagen om köp och byte ha motionärerna förbisett i den kritik de lämnat i motionen.

För öfrigt finnes äfven andra lagbestämmelser, som visa, att köpare af häst icke står alldeles utan rättsmedel mot en bedräglig säljare. Sålunda stadgar nu gällande strafflag straff såväl för bedrägeri som äfven för djurplågeri, hvilka bestämmelser naturligtvis äfven gälla för de fall, då dylika förbrytelser förekomma i samband med hästhandel.

Jag tror, att i det skick, saken nu ligger, är det svårt att tillstyrka motionen, och jag hemställer därför, herr talman, om afslag å densamma samt bifall till utskottets hemställan.

Herr Öberg: Herr talman! I anledning af hvad den ärade ledamoten af lagutskottet sade rörande hvad som egentligen borde åtgöras för utrönande af en hästs ålder, ber jag att få erinra, hurusom märkning af kreatur för bestämmande af deras ågare redan nu förekommer, då kreaturen äro på gemensamt bete, i ganska stor utsträckning. Denna märkning sker på olika sätt, dels genom att i huden på kreaturet inbrännes ett outplånligt märke, och dels därigenom, att öronen på kreaturet tagas i användning för att utmärka ägaren på ena eller andra sättet. Skulle nu den ärade lagutskottsledamoten visa en sådan ömhet emot kreaturen, att han ville bespara dem ett obehörigt lidande i detta afseende, hvilket jag för min del icke har något emot, utan hvaröfver jag tvärtom gläder mig, så skulle konsekvensen bjuda, att en sådan märkning, som den jag nyss omnämnde, icke vidare skulle få förekomma. Då så emellertid icke skett, utan då en sådan märkning fastmera tolereras, så hafva vi för vår del funnit det icke vara oriktigt att ifrågasätta, att märkning af hästar äfven skulle få ifrågakomma för att bestämma deras ålder i och för bortarbetande af det skoj, det ofog, som understundom förekommer, då det gäller att föra hästkreatur i handel. Vill man hafva ett hästkreatur yngre än det är, då tillgriper man, mina herrar, konstlade medel af olika slag. Därför har plikt-känslan bjudit mig att åtminstone göra ett försök för att få detta ofog stälfadt, och jag tror, som jag förut antyd, att om utskottet verkligen ville hänvända sig till dem, som kunna sägas vara sakkunnige på området, så skulle utskottet hafva fått upplysningar, som måhända medfört, att utskottet mera reflekterat öfver denna sak. Jag kan omöjligen, herr talman, komma till annan uppfattning, än att en skrifvelse till Kungl. Maj:t i detta ämne vore väl motiverad, och jag ber därför få vidhålla mitt yrkande.

Ang, förhindrande af svek vid handelen med hästar m. m.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Efter det herr talmannen framställt propositioner å de under öfverläggningen gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Härefter föredrogos hvart för sig konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af § 42 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 äfvensom af § 44 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

nr 5, i anledning af väckta motioner angående skrivelser

till Konungen i fråga om ändring af 77 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet samt af 78 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad; och

nr 6, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 41 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Kammaren biföll, hvad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 7.

Ang. ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen. Vidare företogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, nr 7, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen.

I öfverensstämmelse med hvad Kungl. Maj:t uti en till Riksdagen aflåten, till konstitutionsutskottets handläggning hänvisad proposition, nr 64, föreslagit, hemställde utskottet, att Riksdagen måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen.

§ 3.

13:o. Framställning, som sårar tukt och sedlighet; utbjudande till salu af föremål, som är afsedt för otuktigt bruk eller till att förebygga följder af konsumgäinge; samt, under sådana förhållanden att allmän fara för andras förförelse däraf kommer, försök att förleda till användande af föremål, som nu sagts, och meddelande af anvisning om sättet för deras användande; brottet skall straffas enligt allmän lag och skriften konfiskeras.

Reservation hade afgifvits af herr Nilsson i Malmö, som yrkat, att Riksdagen icke måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Nilsson i Malmö yttrade: Herr talman! Jag vill icke upprepa de argument, som anfördes i fjol, då det gällde att införa strafflagsbestämmelser på detta område, och då jag icke heller har något nytt argument af väsentlig betydelse att komma med, så vill jag inskränka mig till att yrka afslag på Kungl. Maj:ts proposition. Härtill skall jag endast bedja att få föga ett par anmärkningar.

Konstitutionsutskottet påpekar och understryker, att det för-
 varande förslaget utgör en direkt konsekvens af förra riksdagens
 beslut, och då man anser, att öfverensstämmelse bör förefinnas
 mellan det talade och det tryckta ordet, så skulle kamrarnas be-
 slut icke kunna blifva annat än ett godkännande af den kungl.
 propositionen. Men hvilket berättigande man än må tillmäta
 dessa synpunkter, så är det dock visst, att de betänkligheter och
 farhågor, som från många håll, särskildt från medicinskt håll,
 uttalats mot denna lagstiftning, återkomma med fördubblad styrka
 nu, då det gäller att införa strafflagens bestämmelser i tryck-
 frihetsförordningen. Man kan dock svårligen förneka, att den
 populärvetenskapliga rörelsefriheten skulle komma att lida ett
 väsentligt intrång genom denna lagstiftning. Den enda garan-
 tien mot det värsta missbruket af denna lagbestämmelse ligger
 i det förbehåll, som formuleras i dessa ord: »Under sådana för-
 hållanden, att allmän fara för andras förförelse däraf uppkommer.»
 Men jag misstänker, att detta värn för t. ex. den sakkunnige
 läkarens frihet att i skrift framlägga resultaten af sina forsk-
 ningar och erfarenheter på detta område skall komma att visa
 sig mycket bräckligt. Innehåller hans skrift en än så försiktigt
 affattad rekommendation af de preventiva medlen eller en an-
 visning till dessas användande, så riskerar han åtal eller kan
 med säkerhet vänta åtal. Förbehållet om »allmän förförelse»
 skall visa sig lika svagt och godtyckligt som det gamla förbe-
 hållet om »allmän förargelse».

Som bekant befinna sig för närvarande både strafflagen och
 tryckfrihetsförordningen under omarbetning. Vore det då icke
 lämpligt att uppskjuta fortsättningen af detta lagstiftningsarbete,
 tills denna sak i samband med nämnda omarbetning kunde
 komma under mera allsidig pröfning? Förra årets lagförslag
 beträffande de preventiva medlen genomtrufades i en bråd-
 störtad hast, som icke tillät, att de medicinska auktoriteter blefvo
 hörda, som bort höras i denna fråga. Och det var dock en
 minoritet af ej mindre än 96 medlemmar af denna kammare —
 däribland äfven personer, som äro kända för en djup och all-
 varlig religiositet — som motsatte sig Kungl. Maj:ts proposition
 och röstade för en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om
 bättre utredning och eventuellt nytt förslag.

Herr talman! Jag yrkar afslag på den kungl. propositionen.

Vidare anförde:

Herr Thyren: Herr talman, mina herrar! Den förelig-
 gande frågan blef på sin tid så pass ingående behandlad, att
 jag icke anser tillräckliga skäl förefinnas för att upptaga kam-
 marens tid med att ånyo upprulla den. Det är blott en enda

Andra kammarens protokoll 1911. Nr 14.

Ang. ändrad
lydelse af § 3
mom. 13
tryckfrihets-
förordningen.

(Forts.)

punkt, som det kanske kunde finnas anledning att något när-
mare betona, och jag skall be att få göra det med helt få ord.

Den siste talarens uppfattning föreföll mig snarast peka åt
samma håll som de uttalanden, hvilka på senaste tiden här och
hvar i pressen kommit fram, och som vi äfven hörde under
fjölårets debatt här i Riksdagen, nämligen att uttrycket »*allmän
fara*» skulle innebära en risk för »vetenskapen», och att man i
stället borde ta hänsyn till *syftet*, hvilket skulle vara afgörande
för, om brottslighet föreläge eller icke. Det förefaller mig emel-
lertid, som om det vore synnerligen opraktiskt, äfven om det
eljest vore lämpligt att nu tänka på någon lagändring, att låta
det komma an på syftet. Ty syftet torde i ett fall som detta
vara mycket svårt att bevisa. Äfven det mest utpräglade vinst-
begär torde ganska lätt kunna förkläda sig i skepnaden af något
slags *ädel* uppsåt, t. ex. *rasförädling*, som det plägar heta.

Jag har här i min hand en tryckt skrift, som fanns till-
gänglig redan vid förra debatten, fastän tiden då icke medgaf
att beröra den. Denna skrift framträder närmast i form af en
»vetenskaplig» utredning af preventivmedlens stora fördelar. Där
talas sålunda om att de skulle motverka könssjukdomar, till-
komsten af oäkta barn, barnamord, aflingen af fysiskt och mor-
aliskt underhaltiga barn med mera af allt detta, som vi så väl
känna till. Till yttermera visso uppträder författaren som *poli-
tiker* och talar om öfverklassens egoism, som icke unnar under-
klassen dessa medel, och han sätter kronan på verket genom att
i en särskild spalt hudflänga biskop Billing, som tycks ha oange-
nämt stört honom i hans rasförädlingsgeschäfft. Men midt under
allt detta, mellan två tankstreck, kommer följande lilla upplys-
ning: »bästa varor, billigaste priser, reellaste behandling, snab-
baste expedition, fullständig diskretion»; — och uti ett post-
skriptum till samma uppsats innehålles följande upplysning: »Vi
föra endast prima, färska, fullt tillförlitliga artiklar, som *kunna
användas flere gånger*» — märk relativsatsen!

Jag tror, mina herrar, att det icke finnes det allra ringaste
skäl att på något vis hålla ett sådant företag under armarne,
att för sådana affärer öppna en bakväg till strafffrihet. För öfrigt
föreligger den nödvändiga fordran på öfverensstämmelse mellan
strafflagen och tryckfrihetsförordningen, som gör, att jag finner
saken själfklar. Jag skall därför icke vidare yttra mig, utan
anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hem-
ställan.

Herr Branting: Herr talman! Med anledning af den
senaste ärade talarens anförande erinrade jag mig, huru han äfven
under fjölårets debatt om denna sak vände sig med sådan skärpa
mot deras mening, som ansågo, att man borde vid bedömandet
af dessa fall se på *syftet*. Det var nästan med ett slags förtjus-

ning som han konstaterade, att syftet ej invercade, och jag tror att samma stämning gick igenom hans anförande nu, då han gjorde gällande, att det skulle vara ofantligt mycket bättre, om man kunde komma åt vederbörande, utan att dessa ens kunde försöka att krypa bakom, att de hade haft ett annat än straffvärdt syfte. Men detta liksom det exempel, som han nu framdrog, bevisar, att han härvid endast och allenast tänkt på den ena sidan af saken, på en enda möjlighet, nämligen att det här vore fråga om personer, hvilka i själfva verket äro geschäftsmakare och för hvilkas motiv och uppträdande i hithörande fall man icke behöfver hysa någon som helst egentlig hänsyn. Han tänker på, att dessa skulle kunna använda allehanda tal om sitt syfte, såsom en skyddande förklädning för sina egentliga afsikter. Men han tänker icke ett ögonblick på att det finnes personer, som af ett verkligt godt, ja, jag vågar säga det, rent moraliskt syfte kunna drifvas till uttalanden i dessa frågor, hvilka afse att fästa uppmärksamheten på de olyckliga följder, som en obegränsad barnafing kan medföra, och att dessa personers diskussioner rörande dessa ting skulle bli träffade lika väl af dessa bestämmelser som geschäftsmakares prospekter, hvilka sändas ut i helt annan afsikt. Det är denna sida af saken, som det förefaller mig att professor Thyren icke alls beaktat, och det är också den sidan af saken, som är det betänkligaste uti hela den lagstiftning, som här föreslås.

Det må vara sant, att det förbehåll gjorts genom den formulering man gifvit åt lagen, att det skall föreligga »allmän fara för andras förförelse», och det må vidare vara sant, att man fått den bestämda försäkran från dem, som lagen gjort, både ifrån justitieministern och hans sekundant ifrån Lund, att man därvid icke afsett att drabba sådana vetenskapliga framställningar, hvilka ge sig in på hithörande område. Men det är lika klart, att ifall man går till den praktiska tillämpningen, så komma dessa goda afsikter att begränsa lagen, kanhända mången gång under trycket af en uppjagad stämning att alldeles förflyktigas inför den allmänna åklagare, som här uppträder. Ty det är uppenbart, att särskildt när det gäller tryckt skrift — och det fäste också den förste talaren uppmärksamheten på — så föreligger på ett helt annat sätt hvad man kallar »en allmän fara för andras förförelse», i den mån som denna skrift lätt kommer under olämpliga ögon, än hvad fallet är, då fråga är om föredrag, som kanske besökas af endast en viss publik. Det togs under förra diskussionen just det exemplet af herr Thyren, att om en stor vetenskaplig afhandling bland mycket annat komme in på hithörande frågor, vore det gifvet, att denna icke borde åtalas, men däremot om någon sida lösrycktes ur sitt sammanhang och spreds såsom propagandaskrift, blefve förhållandet ett annat. Men nu finns det icke någonting, som i ett sådant

Ang. ändrad
lydelse af § 3
mom. 13
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Ang. ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen. fall skulle vara svårare att afgöra än hvad som borde anses vara det rätta förfarandet. Det finnes småskrifter, koncentrerade populärvetenskapliga skrifter, hvilka skulle stå på gränsen, huruvida de kunde behandla äfven dessa ämnen. Det finnes sådana, som naturligtvis måste sägas vara burna af en rent vetenskaplig syn på tingen och icke ha det minsta med det slags geschäftsmakeri att skaffa, som vi alla äro ense om att det vore önskvärdt, om det kunde bekämpas. Men då drabbas dessa slags framställningar ofelbart af vådan att komma under den här lagbestämmelsen.

(Forts.)

Jag skall äfven ur en annan synpunkt söka bemöta detta tal om förkastligheten af syftessynpunkten i dessa ting, som äro före. Jag ber då att få framhålla, att det här är meningen, att dessa saker skola pröfvas af tryckfrihetsjury. Det är väl då just önskvärdt och lämpligt, att det utaf en sådan jury kan tagas den hänsyn, som väl bör tagas, till de olika syften, uti hvilka dessa uttalanden kunna ha gjorts. Jag är således fullkomligt öfvertygad om, att uti det fall, som nyss här föredrogs ifrån talarstolen, skulle en jury icke ett ögonblick tvekat om hvad som var det verkliga syftet. Men däremot kan lagens nuvarande formulering och föreskriften om att grundlagarne skola efter sin ordalydelse tolkas mycket väl komma att inverka på en jurs dom, så att den ansett sig vara bunden af lagstiftningen till att fälla, äfven när det står solklart för juryns medlemmar, att från den utgångspunkt, författaren haft, det varit ett fullständigt riktigt och moraliskt motiv som ledt honom. Det är således äfven ur denna synpunkt betänkligt, att man skrifver in denna sak i tryckfrihetsförordningen.

Såsom redan förut erinrats, är det ju förhållandet, att tryckfrihetslagen ligger under förberedelser till revision, och då är det verkligen föga lämpligt, att man läser fast här en formulering, mot hvilken så stora betänkligheter kunna riktas från håll, där man icke kan misstänkas i minsta mån stå i paritet med det slags geschäftsmakare, som här dragits fram för att motivera lagens antagande. Jag erinrar i detta afseende om den protest, som riktades i fjol utaf, jag vill minnas att det var, 66 stockholmsläkare gentemot den formulering, som är föreslagen. Och jag erinrar om, att de just särskildt betonade den våda och de svårigheter, som skulle uppstå för dem att kunna röra sig med sina framställningar på områden, som tangera detta fält. Då så är fallet, kan jag icke finna annat, än att det skulle vara riktigt, om Andra kammaren här vägrade uti vändningen och uppsköte saken, till dess själfva lagtexten hunnit undergå en ytterligare och närmare pröfning. Länge kan detta icke dröja, därför att det är den största anledning att antaga, att under nästkommande period hela denna fråga om tryckfrihetslagens revision kommer fram till behandling och afgörande. Men man

får genom sådant uppskof tillfälle att kunna få fram en bättre formulering och en bättre lagtext, som icke på detta sätt drabbar det ärliga syftet lika med det, som vi nog alla kunna vara ense om ingalunda är uppmuntransvärdt.

*Ang. ändrad
lydelse af § 3
mom. 13
tryckfrihets-
förordningen.*

(Forts.)

Jag skall därför be, herr talman, att för min del få förena mig i yrkandet om afslag. Och jag kan icke låta mig synnerligen mycket imponeras heller utaf den, som herr Thyren sade, särdeles ingående behandling, som denna fråga förut har fått. Vi minnas allesammans, med hvilken forcerad fart den drefs fram i fjol, huru den 20 maj framlades proposition i ärendet, sedan den 18 maj samma framställning hade blifvit af lagrådet afstyrkt, och huru vi sedan här under ett nattplenum, som slutade vid 4-tiden, debatterade och voterade igenom denna lag. Och alltsammans, hela behandlingen i fjol, stod emot bakgrunden af en tillfälligt uppjagad sinnesstämning med anledning af några föredrag, som hade hållits och som hade åstadkommit ett ofantligt rabalder, efter hvad det sedan visade sig ej så litet öfverdrifvet. Ty det framgick sedermera, att det ursprungliga föredraget ändå till sist, när det kom till kritan, befunns icke kunna fällas såsom sårande för tukt och sedlighet. När så är fallet, borde vi hellre stanna en smula och se till, att vi få på detta område en lagstiftning, som håller och som icke inskränker yttrandefriheten på ett af de viktigaste områden, där öfverhufvud denna frihet bör kunna få utveckla sig: i fråga om de rashygieniska spörsmålen.

Jag ber således, herr talman, att få yrka afslag.

Med herr Branting förenade sig herrar *Wallis, Lindqvist, Kjellberg, Lindley, Winberg* och *Persson* i Stockholm.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet endast för att uttala, att herr Brantings farhågor för att förslaget, om det blefve lag, skulle utöfva obehörigt inflytande på den fria vetenskapliga yttranderätten, enligt mitt förmenande, *icke* äro befogade.

Redan under debatten sistlidet år voro dessa saker på tal, och jag hade då tillfälle att yttra mig om den offentliga vetenskapliga behandlingen af hithörande ämnen. Jag påpekade, att förslaget ålade vetenskapsmannen en begränsning, men att denna begränsning vore af formell art. Det kräfdes nämligen allenast, att man vid den vetenskapliga behandlingen undviker att behandla sina ämnen på sådant sätt, »att allmän fara för andras förförelse däraf uppkommer». Och jag är utaf den öfvertygelsen, att denna begränsning icke lägger något som helst hinder i vägen för den allvarliga forskaren att vetenskapligen behandla sitt ämne hur ingående han vill. Så länge han håller sig inom

Ang. ändrad
lydelse af § 3
mom. 13
tryckfrihets-
förförordningen.

(Forts.)

de gränser, som vanlig takt och hänsyn i alla händelser föreskrifva honom, kommer han ej i kontakt med de gränser för tillåtlighet, som detta lagförslag uppställer.

Att någon fara icke föreligger för obehörigt undertryckande af vederhäftig vetenskaplig forskning lärers bestyrkas äfven af det exempel, som herr Branting tog. Har det af honom omtalade föredraget, som sedermera utkom i tryck, blifvit af en stockholmsjury frikänd, trots att innehållet var sådant, att man nog hade väntat en annan utgång, så lärers väl ännu mindre en allvarlig vetenskapsmans arbete löpa fara att antastas.

Hvad angår herr Brantings yttrande, att man borde uppskjuta afgörandet i detta fall, vill jag be att få fästa uppmärksamheten på de allvarsamma olägenheter, som måste ligga däri, att lagstiftningen bedömer på ett sätt det talade ordet och på ett annat sätt det tryckta. Det kan icke vara annat än för rättskänslan motbjudande och för det allmänna rättsmedvetandet upprifvande, att det, som saklöst får tryckas, kan fällas, om det anföres i ett muntligt föredrag.

Denna inkonsekvens är så betänkelig, att endast den borde vara tillräckligt skäl för kammaren att nu besluta det komplement till den i fjol antagna lagen, som är oundgängligt, för att icke inkongruensen mellan olika lagstiftningsområden skall blifva ohållbar.

För öfrigt blef denna sak tillräckligt debatterad i fjol. Jag skall icke vidare uppehålla kammarens tid, utan hoppas, att kammaren fullföljer det beslut, som fattades i fjol.

Herr Thyren: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord med anledning af herr Brantings anförande. För det första vill jag be att afgjort få instämma i herr justitieministerns uttalande, att för den verkliga vetenskapligheten föreligger med all säkerhet icke den allra ringaste fara. Men väl kan jag gifva herr Branting rätt uti, att man kan tänka sig icke blott konstruerade, utan äfven verkliga öfvergångsfall, som kunna stå och väga, t. ex. helt små populärvetenskapliga skrifter. Ja visst. Men det är så med alla möjliga brott i hela strafflagen. Man kan icke låta bli att straffa viss oredlighet, ehuru den kan ganska oförmärkt öfvergå i hvarjehanda affärstransaktioner och spekulationer, som måste passera utan att straffas. Det är på samma sätt öfverallt i strafflagen. Detta är således ett skäl, som bevisar för mycket — och därför ingenting. Att detta icke kan vara grund nog för att släppa det hela löst är väl lätt att förstå, så snart man besinnar följderna. I dag är det fanatikern, som träder fram för tusen människor, hopsamlade på måfå, och utvecklar sin fulla öfvertygelse om den förädling af människorna, som skulle följa af preventivmedlens användning. Men i morgon är det geschäftsmakaren, som går i spåren. Det dröjer nämligen

icke länge, förrän geschäftsmakaren kommer underfund med hvad den där fanatikern är för en nyttig bundsförvant. Här i Stockholm hafva vi för öfrigt sett en kombination i den formen, att fanatikern står inne och predikar, och geschäftsmakaren står utanför, beredd att taga emot de utströmmande skarorna och lämna dem prospekt eller varor. Det är precis detsamma, som man sett i Frankrike, och som jag anförde under fjolårets debatt. Det går därför enligt min mening icke alls att göra så. Och det förhåller sig icke annorlunda med det tryckta ordet än det muntliga. Jag tror, att herr Branting har rätt i sitt antagande, huru en jury skulle behandla ett fall sådant som detta, därest lagen läte syftet vara afgörande. Men man kan ju lätt tänka sig, att geschäftsmakaren kunde taga bort den nyss citerade mellansatsen mellan tankstrecken — det är endast två rader det gäller — och låta det gå såsom en populärvetenskaplig broschyr och så förbinda denna med annonser i tidningarna. Det skulle i det närmaste göra samma effekt, som detta papper nu gör. Men vi skriva en mycket dålig lag, om vi göra maskorna så stora, att hvilken geschäftsmakare som helst kan slinka igenom dem.

Nu vill jag blott tillägga en liten upplysning, som kan hafva intresse för oss litet hvar. Den populärvetenskapliga afhandling, som jag här har i min hand, har, enligt hvad som står angifvet på densamma, utdelats gratis i detta land i 100,000 exemplar. Men icke blott det, utan »klubbar och föreningar kunna rekvirera broschyren till gratisutdelning» så mycket de behöfva.

Jag finner, herr talman, alla möjliga skäl tala för bifall till utskottets hemställan.

Herr Branting: Jag ber att få beriktiga en missägning af justitieministern, då han nämnde, att en stockholmsjury skulle hafva frikänt den åtalade i ett angifvet fall. Det var emellertid Stockholms rådstufvurätt, som omedelbart dömde i målet, ty det var ett föredrag, som det gällde. Och det kan ju vara någon skillnad mot en jury i det afseendet, att man icke kan skylla på de oberäkneliga händelser, som kunna spela in emellanåt i vissa juryutslag.

Beträffande hvad professor Thyren senast anmärkte vill jag säga, att ifall man tager bort i denna skrift just det som konstaterar geschäftssyftet, så kan jag icke finna, att det kan i och för sig vara något nödvändigt, att en sådan skrift skall fällas såsom en geschäftsskrift, när den icke annars bör fällas. Det var just denna passus, som visade syftet, det var där bockfoten stack fram, och efter vår gemensamma uppfattning skulle resultatet därför hafva blifvit, att det hela betraktades såsom ett geschäft, hvarvid de rashygieniska synpunkterna endast skulle vara en

Ang. ändrad
lydelse af § 3
mom. 13
tryckfrihets-
förfordningen.
(Forts.)

Ang. ändrad skyddande förklädnad. Men om dessa geschäftssynpunkter helt lydelse af § 3 och hållet falla bort ur skriften, så kan jag icke förstå annat mom. 13 än att, hvad anledningen än må vara till dess utgifvande, skriften tryckfrihets- i och för sig är en framställning, hvilken man bör kunna be- förordningen. möta med andra framställningar, som kanske äro riktigare, men (Forts.) skriften bör man därför ingalunda utan vidare på förhand förbjuda.

Herr Byström: Herr talman! Jag har tyckt mig observera, att ingen här velat taga denna handtering i försvar, som man nu söker lagstifta emot, och detta gläder mig.

Den sista ärade talaren har ej heller talat så vidare kraftigt mot lagförslaget. Han har ock nyligen skrivit en artikel i frågan, och jag tyckte, att för att vara af honom, af hans skickliga hand, så var den artikeln ovanligt mager, så att jag tror, att han vill vara med om att något göres mot det ifrågavarande onda, hvilket han ju också framhöll i det yttrande han här nyligen höll.

De skäl, som väsentligen blifvit framhållna mot detta lagförslag äro, att det skulle blifva hindrande för den vetenskapliga forskningen. Från flera håll har emellertid detta påstående blifvit vederlagdt, och jag tror, att vi kunna hoppas, att en lag med den formulering, som det nu föreliggande förslaget innehåller, icke skall komma i kollision med det verkligen nyttiga och goda forskningsarbetet.

Det synes mig, som om alla här skulle vara eniga om, att något måste göras. Och äfven om den formulering, som nu är föreslagen, icke är den bästa tänkbara, så är det dock en sådan, som väl det största flertalet skall kunna med den motivering, som finnes, ena sig om. Vidare anses ju detta lagförslag vara en konsekvens af det beslut Riksdagen fattade i liknande sak i fjol.

Jag anser mig därför, liksom jag i fjol yrkade bifall till det förslag i denna fråga, som då förelåg, kunna också nu yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Thyren: Herr Branting ansåg, att om man tager bort de rader, »där bockfoten sticker fram», så finnes det ju icke någon anledning att icke låta geschäftsmakaren hållas. Denne får således gärna drifva sitt geschäft, blott han iakttager den försiktigheten att stoppa in bockfoten. Gör han nu det och sprider sedan uppsatsen i förbindelse med annonser, som han undertecknar med samma namn, som står under uppsatsen, så kommer det att göra i det närmaste samma verkan. Det blir en *etiketts-regel*, att han skall låta bli att *visa* bockfoten. Men jag får säga, att denna utvärtes anständighet icke är en till-

räcklig grund att göra honom straffri och därmed lämna honom fältet fritt. *Ang. ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen.*

Herr Thorsson: Herr talman! Då denna fråga synnerligen ingående behandlades vid föregående riksdag, satt jag såsom en stilla åhörare och hörde då särskildt den nästföregående talaren på ett mycket vältaligt sätt motivera behovet af denna lag. Då han nu i dag uppträdde här och utvecklade behovet af en lagstiftning i ämnet, som skall beröra äfven tryckfrihetsförordningen, så tänkte jag i mitt stilla sinne, att i dag skulle komma några argument, hvilka skulle gifva ett något starkare stöd för hans resonemang. Han brukar ju alltid vara stark i skälen — ja, jag menar skälen för hvad han vill framföra — och jag trodde verkligen, att han i dag skulle ha laddat sig med några intyg om den utomordentliga verkan, som lagen under fjolåret haft för sedligheten här i landet. Ty det är icke nog med, att vi lagstifta för sedligheten, utan det är bra mycket trefligare att kunna säga, att det är något effektivt med denna lagstiftning.

Jag har för min del icke kunnat märka, att det blifvit någon större sedlighet i landet under föregående år. Huruvida den ärade talaren konstaterat detsamma, kan jag icke säga. Då vi stå inför en fråga af denna omfattning, synes det mig, att vi icke skola handla såsom strutsen gör och stoppa hufvudet i busken, och sedan får allt ske omkring oss, såsom det vill. Min uppfattning är, att en moraliskt upprutten kropp är moraliskt upprutten, äfven om man kläder på den en fin klädning, och på samma sätt, om samhället är moraliskt sjukt, så botas icke detta med preventivlagar, lika litet som det botas med preventiva åtgärder i öfriga hänseenden. Det är en fråga, som trots allt bottnar i samhällets sociala struktur. Ni kunna skaffa oss huru många preventivlagar som helst, ni kunna skaffa oss huru många sådana bestämmelser som helst. Så länge ni ställa er afvisande mot en lagstiftning om inspektion af bostadseländet, så länge ni ställa er likgiltiga mot den sociala lagstiftningen i allmänhet, så kunna ni vidtaga huru många åtgärder som helst mot de preventiva medlen utan att det skall hjälpa.

Herr Thyren talade så storslaget om den rasförbättring, som är afsedd med preventivlagen. Hvarje människa, som något litet tänker på de företeelser, som röra sig omkring henne, tror väl egentligen icke på att preventivlagen skall åstadkomma någon större rashygienisk förändring. Hvad som är nödvändigt för att skaffa ett friskare släkte är bättre bostäder, närande mat och en så god uppfostran som möjligt. Gif detta, och min lifliga öfvertygelse är, att det onda därigenom botas mera än genom de nu föreslagna inskränkningarna af tryckfriheten. Det botar man icke med dem, ty i samma mån, som vi skaffa en lag, hvilken i detta hänseende hindrar det offentliga framträdandet, i samma

(Forts.)

Ang. ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihets-förordningen. mån skall man finna utvägar att på enskild väg få in alla dessa publikationer alldeles okontrollerbart i precis samma utsträckning, som man haft det, innan man fått denna lag. Och då jag är af den uppfattningen, att detta förslag icke har någon som helst praktisk betydelse, ställer jag mig på deras sida, som yrka rent afslag på den kungl. propositionen.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Söderberg* i Stockholm och *Hasselquist*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i enlighet med de därunder gjorda yrkandena propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammarén bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarén afslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Omröstningen utföll med 133 ja mot 63 nej; och hade kammarén alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogos hvart för sig:

bankoutskottets memorial, nr 7, angående afskrifning af osäkra fordringar vid vissa riksbankens afdelningskontor; och

lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning af väckta motioner om reformering af gällande bestämmelser om häktning m. m.

Hvad utskotten hemställt bifölls.

§ 9.

Härefter förelåg till afgörande Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, rörande herr Lindhagens motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vissa grundsatsers tillämpande af rikets ämbets- och tjänstemän i deras tjänsteutöfning.

*Ang. vissa
grundsatsers
tillämpande
af rikets
ämbets- och
tjänstemän i
deras tjänste-
utöfning.*

I motion nr 286 inom Andra kammaren hade herr *Lindhagen* hemställt, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida genom cirkulär borde för rikets samtliga ämbets- och tjänstemän tillkännagifvas, att det vore deras plikt att i sin tjänsteutöfning främst söka tillgodose rättvisa och billighet samt att de borde till vederbörande anmäla sina iakttagelser i tjänsteutöfningen af brister i författningarna och önskemål inom de verksamhetsområden, som deras tjänster omfattade.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet af

Herr Lindhagen, som yttrade: Det är ej så roligt att yttra sig i en sådan fråga som denna, hvilken är så totalt öfvergifven af utskottet och säkerligen äfven af kammaren. Emellertid bör jag väl anföra några ord till stöd för mitt inlägg, då enligt min uppfattning de två motioner, det här rör sig om, äro bland de viktigaste, som jag väckt under hela den tid jag varit riksdagsman.

Vid förlidet års riksdag väcktes af den socialdemokratiska riksdagsgruppen en motion, hvari bland annat ifrågasattes en reform af den administrativa makten, i syfte att den må byggas på folklig grund och vinna förutsättningar att kunna verka med insikt i samhällsfrågorna och intresse för de sociala missförhållandenas undanröjande. Motionen gick ju icke igenom ens i denna kammare, men det var dock en afsevärd minoritet, som biträdde detta nya yrkande, som — säga hvad man vill — likväl har framtiden för sig.

Hvarför den motionen väcktes var af två anledningar. Man har först och främst haft en lång och oerhördt nedslående erfarenhet om, huru omöjligt det är att få fram några reformkräf, äfven om de någon gång lyckas gå igenom i Riksdagen. Ty den stora ämbetsmannakåren, som sedan skall föra ut dem i lifvet, ställer sig i mångt och mycket särdeles främmande för dessa ämnen, så att äfven det lilla, som möjligen kan fram-

*Ang. vissa
grundsatsers
tillämpande
af rikets
ämbets- och
tjänstemän i
deras tjänste-
utöfning.
(Forts.)*

pressas från Riksdagen, rinner sedan kanske till två tredjedelar ut i sanden.

Men framför allt är denna sak äfven en stor framtidsfråga. Det är ju mycket godt och väl, att statsmakterna uttala önskingar, och äfven att det kommer lagstiftning till stånd, men när sedan allt detta skall genomföras i lifvet och erfarenheten därifrån också föras fram, så representeras ju samhället af den stora ämbetsmannakåren, och den är så långt ifrån samhället själf, att den kan sägas i stort och mycket representera endast sina egna personer. Om nu en fortgående demokratisering skall äga rum — och den måste, såvidt vi ännu kunna se, bildas på en sådan organisation, att samhället dock företrädes af styrelser — så är det ju alldeles klart, att denna representation måste danas på det sätt, att den verkligen blir ett uttryck för folkets eget lif och att den helt och hållet kommer att stå på folklig grund, med andra ord, att de särskilda ämbetsorganen verkligen bli representanter, icke för sina personer och sina speciella åskådningssätt, utan för samhället själf. Det målet har man för närvarande icke alls vunnit, det ligger i sakens natur, utan det måste krävas något alldeles nytt, det hela måste bli en fullkomligt omvänd hand, och då måste man ju någon gång börja slå in på vägen för att åstadkomma detta nya. De två motioner, som jag här väckt, äro specialiseringar af den mera generella motion, som väcktes förra året. Jag har i min framställning redan från början sagt ifrån, att de stora omdaningarna i stort sedt icke kunna ske annat än genom en omdaning af samhällsskicket och människorna, men att i alla fall åtskilligt redan nu måste kunna göras och att hvad som nu göres äfven blir en häfstång för att åstadkomma denna stora omdaning för framtiden. Det veta vi eller hoppas åtminstone, att genom alla dessa små steg sammanlagdt skall vinnas till slut ett stort resultat.

De ifrågakvarande motionerna innebära å ena sidan en utvidgning af motionen från i fjol, i det de icke endast afse den administrativa makten, utan alla ämbetsmän i riket från de lägsta till de högsta, men å andra sidan innebära de, som sagdt, en inskränkning så till vida, att de endast äsyfta ett uppslag till ett par åtgärder, som redan nu kunna vidtagas och som kunna medföra ett fruktbringande resultat. Den ena af dessa åtgärder, som innefattas i den första motionen, nr 286, innebär ett direktiv, huru ämbetsmännen skulle förfara i sin ämbetsutöfning, ett direktiv i den riktning, som det stora slutmålet utpekar. Den andra motionen, nr 287, afser, att man skulle kunna införa ett nytt moment i själfva ämbetsmannautbildningen just i samma syfte.

Jag har uppdelat hvardera motionen i två delar. Den första delen, kan man säga, syftar till något mera utopiskt, d. v. s. någonting riktigt, och som jag hade hoppats, att utskottet skulle

kunna ge sitt erkännande åt, fastän det naturligtvis, ofullkomligt såsom världen är, sedan skulle förklara sig icke kunna tillstyrka. Den andra delen däremot är mera en halfmesyr eller en tusendelsmesyr — om jag så får uttrycka mig — och hvad som där ifrågasättes, skulle mera passa det parlamentariska lifvet i dess nuvarande tillstånd och som jag därför hade väntat, att utskottet skulle hoppa på, sedan det väl hade tagit afstånd från den första delen af motionen. Nu ha emellertid dessa mina förhoppningar gått i kvaf. Utskottet har knappast uttalat någon sympati för de utopiska, d. v. s. de riktiga delarna af motionerna, och det har icke heller hoppat på de parlamentariska delarne af dessa två motioner.

Hvad jag nu anfört gäller båda de ifrågavarande utskotts-betänkandena. Jag skall nu öfvergå till utskottets betänkande nr 3 och vill då till en början tala om den första eller riktigaste delen af den motion, som det här gäller.

Jag har där ifrågasatt, huruvida det icke skulle kunna vara lämpligt att genom ett cirkulär till alla rikets ämbets- och tjänstemän tillkännagifva, att deras plikt vore att i sin tjänsteutöfning främst söka tillgodose rättvisa och billighet. Jag har nu, som sagdt, icke hoppats på något bifall till mitt yrkande i denna del, men jag tycker i alla fall, att utskottet skulle ha något mera kunnat gå in på, att det vore mycket bra, om något sådant kunde ske, som jag här tänkt mig. Nu säger verkligen också utskottet, att det är ju klart, att det vore mycket bra, om samtliga rikets inbyggare i sitt lefverne kunde iakttaga plikt, rättvisa och billighet; därom äro alla eniga, säger utskottet, men knappast längre, ty sedan komma de olika divergenserna om hvad som menas med plikt, rättvisa och billighet. Och eftersom detta ställer sig så olika för olika personer och således också för olika ämbetsmän, så kan man naturligtvis icke göra något åt saken. Detta är en oerhörddt pessimistisk ståndpunkt, som utskottet intagit, ty det finnes väl dock i alla fall någonting, som går igenom tiderna, om hvad som är det bestående i billighet och rättvisa; det få vi väl alla bygga på, att någonting sådant finnes och att det också alltid har funnits. Jag kan icke förstå, hur utskottet kan reducera denna sak till endast en fråga om olika meningar, som man icke skall blanda sig uti. Redan det visar, att utskottet icke förstått motionens syfte utan ställt sig på en alltför negativ ståndpunkt.

Men så säger utskottet, att i regel finnes det väl knappast någon ämbets- och tjänsteman i vårt land, som icke anser iakttagande af rättvisa och billighet i sin tjänsteutöfning som ett axiom. Jag undrar för min del, om man kan uttala sig så generellt. Jag har nu påstått, att i det stora hela tänka icke vi ämbetsmän så mycket på detta såsom en hufvudsak i vår ämbetsutöfning, ty det ingår icke i vår utbildning, det ingår icke

*Ang. vissa
grundsatsers
tillämpande
af rikets
ämbets- och
tjänstemän i
deras tjänste-
utöfning.
(Forts.)*

*Ang. vissa
grundsatsers
tillämpande
af rikets
ämbets- och
tjänstemän i
deras tjänste-
utöfning.
(Forts.)*

i vår praktik eller i den miljö, i hvilken vi dväljas; man följer lagens bokstaf och verkets formulär, och så snart man det gjort, tycker man, att allt är i sin ordning. Det kan ju hända, att ifall någon frågar oss, om vi icke gilla förenämnda axiom, så svara vi jakande. Men det gäller att mera väcka uppmärksamhet på detta axiom äfven i ämbetsutöfningen.

Vidare säger utskottet, att ett cirkulär af det slag, jag här tänkt mig, skulle af dem, som drabbades däraf, betraktas såsom en förolämpning. Det är verkligen att gå bra långt. Dylika förolämpningar får man ju jämt och ständigt underkasta sig litet hvar. De s. k. domarereglerna, som författades för omkring 400 år sedan, voro en sådan där admonition till domarekåren, men icke betraktas de såsom en förolämpning, utan såsom ett behöfligt cirkulär till speciellt domarne. I magistratspredikan i år här i Stockholm tog predikanten till ingångsspråk för oss, som sutto därnere, orden: »Bokstafven dödar, men anden gör lefvande.» Vi sågo litet generade ut, men icke betraktade vi det i alla fall såsom en förolämpning, ty det var ju rätt, hvad som sades. Och för resten, mina herrar i utskottet, det predikas ju ständigt i svenska kyrkan, att åhörarna, som sitta därnere, äro fattiga, syndiga människor och ingenting vidare, men icke får man taga upp det såsom en förolämpning, ty det är ju riktigt allt detta.

Utskottets uttalande i detta fall är egenligen uttrycket för en ytterst betänklig ståndpunkt. Det är ett hyllande af den officiella uppfattningen, att hela den stora ämbetsmannakåren, som har så många uppgifter att fylla, just därför att det är den, som representerar samhället, betraktas såsom ett påfvedöme. Det är denna ofelbarhetsteori, som fullkomligt nedtrycker ämbetsmannakåren och hindrar den att kunna gagna på det sätt, som den skulle kunna göra, ifall den verkligen också finge den äran att någon gång betraktas såsom syndiga människor liksom hela den publik, som den skall regera.

Om formalismens aflägsnande säger utskottet sedan: »Men svåriligen går detta på en gång eller genom de medel motionären föreslår», eller »huru skall det gå», frågar utskottet, »om hvar och en ämbets- och tjänsteman finge tolka gifna lagar och föreskrifter efter sin särskilda uppfattning, eller i sin tjänsteutöfning kunde få eftergifva litet här och litet där på hvad som enligt gällande stadgar ålåge honom såsom en plikt?» Det genomgår utskottets hela betänkande, att det generaliserar, där motionären varit anspråkslös och endast velat lämna ett litet bidrag. Jag har icke sagt, att allt skall gå på en gång, och jag har icke sagt, att genom det medel, jag föreslagit, all formalism skall upphävas. Hvarför kan icke utskottet läsa motionärens förslag riktigt? Det visar, att äfven ett sådant ämbetsverk som utskottet behöfver upplysning om hvad rättvisa och billighet kräfver. Jag

har ju aldrig sagt, att en ämbets- och tjänsteman skulle få tolka lag och författning efter sin särskilda uppfattning eller få eftergifva litet här och litet där. Hvarför skall utskottet tynga sin motivering med en sådan förflugen barlast? Då måtte utskottet ha bra dåliga skäl, när det behöfver gripa till så fruktansvärda motiv.

Nu kommer jag till den parlamentariska delen af motionen, det vill säga den del, som jag trodde möjligtvis skulle kunna gå igenom. Jag har där ifrågasatt, om det icke genom cirkulär kunde tillkännagifvas för ämbets- och tjänstemän, att de borde till vederbörande anmäla sina iakttagelser i tjänsteutöfningen af brister i författningarna och önskemål inom de verksamhetsområden, som deras tjänster omfatta. Jag tror, att detta vore en ganska befogad och ganska praktisk åtgärd. Jag har hört många förståndiga personer, som på fråga om sin tanke angående denna sak sagt, att detta verkligen vore något att tänka på. Utskottet har nu haft en annan uppfattning. Utskottet säger, att förslaget knappt kan vara att tillråda, ty, heter det i utskottets motivering, »hvart skulle ett sådant stadgande leda, att hvarje ämbets- och tjänsteman skulle ha ej blott rätt utan jämväl förpliktelse att till Kungl. Maj:t insända anmälان om alla brister — — som han funnit i gällande lagar och författningar». Jag har ju emellertid icke alls ifrågasatt, att dessa anmälningar skulle i första hand inskickas till Kungl. Maj:t. Det framgår af min motivering, att ämbetsmannakåren i allmänhet tillämpar författningarna och därmed har den gjort sin plikt. Men en hel mängd ämbetsmän, som ha ögonen öppna, komma underfund med att författningarna ha stora brister på många punkter, och särskildt gäller detta de lägre ämbetsmännen, som äro i kontakt med det lefvande lifvet, till skillnad från de högre ämbetsmännen, som skola bilda sin uppfattning om lifvet blott genom läsandet af papper; de komma oftast ej in i verkligheten lika mycket, men hvad däremot alla dessa underordnade beträffar, hör man ofta, att de få en ganska omfattande erfarenhet och en hel del af dem skulle också kunna gifva mycket viktiga upplysningar. Men det är på det sättet, att det icke är kutym att underordnade skola lägga sig i frågorna, utan de böra hålla sig stilla. Om de skulle andraga något, komme det i en hel del fall att inträffa, att de ansågos för framfusiga och att den öfverordnade helt enkelt sade: Detta tillkommer icke er tjänst. Och för öfrigt är det icke bruk, att den underordnade tjänstemannen framträder med reformförslag. Den som varit med i ämbetsverken på olika ställen och sett, huru uppfattningen där är, vet ju väl, huru det i själfva verket förhåller sig, och att det är på det sättet, och det ligger i sakens natur, att det så skall vara. När man emellertid håller en så oerhördt dyrbart apparat som hela denna tjänstemannakår öfver hela landet och med alla möjliga befattningar, skall man då icke söka tillgodogöra sig den-

*Ang. vissa
grundsatsers
tillämpande
af rikets
ämbets- och
tjänstemän i
deras tjänste-
utöfning.*

(Forts.)

*Ang. vissa
grundsatsers
tillämpande
af rikets
ämbets- och
tjänstemän i
deras tjänste-
utöfning.*

(Forts.)

samma så mycket som möjligt och verkligen låta de erfarenheter, som denna tjänstemannakår måste vinna, också komma till godo för det praktiska lifvet? Jag har nu endast föreslagit, att ämbets- och tjänstemännen skulle få göra dessa anmälningar till vederbörande, men jag har tillagt, att det kanske vore lämpligt, att handlingarna också skickades in till Kungl. Maj:t, så att de icke undertrycktes. Detta är en sak, som man kan taga i öfvervägande. Utskottet har här läst fel och trott, att jag menat, att alla dylika anmälningar skulle skickas in bara till Kungl. Maj:t; det blefve ju ett förfärligt besvär för Kungl. Maj:t, säger utskottet. Jag tror dock icke, att det skulle bli så mycket besvär, när dessa inlagor sorterats på de departement, verk och byråer, dit de hörde. Besväret blir ju för öfrigt till gagn och inget gagn vinnes utan besvär.

Utskottet säger dessutom, att dessa anmälningar skulle kunna gå stick i stäf mot hvarandra. Ja, det skulle kunna inträffa någon gång, men den omständigheten utgör icke något skäl för att icke låta viktiga erinringar komma fram. Och om det skulle inflyta upplysningar i motsatt riktning, vore det ju detsamma som ökad kritik, men sådant anses ju icke vara skadligt och bör således icke heller medföra, att hela den institution med anmälningar, som jag föreslagit, skulle blifva förfelad.

Utskottet tillgriper för det andra det nödankaret, att det ju är en mängd brister i författningarna, som redan nu blifva afhjälpta, hvilket ådagaläggas af riksdagsarbetet. Men detta utesluter väl icke, att ännu flera brister kunna blifva afhjälpta, på det sätt jag här föreslagit. Jag förstår icke, hvarför det ena goda nödvändigtvis skall behöfva förskjuta det andra.

Slutligen generaliserar utskottet i hög grad uti sin slutmotivering, där det heter: »Med erkännande af det beaktansvärda i motionens syfte: främjande af rättvisa och billighet i all vår gärning samt medkänsla och barmhärtighet mot de fattiga och betryckta, har utskottet likväl ej kunnat finna motionärens förslag leda till detta syftes ernående, hvarför utskottet hemställer», etc. Nej, så korkad är jag väl icke ändå, att jag skulle säga, att mitt förslag skulle leda till det tusenåriga riket — det är ju så, som utskottet här utmålade saken. Det är ju här endast fråga om ett litet obetydligt bidrag till det hela. Jag såg i går en tidning, som, underbart att säga, verkligen fäst uppmärksamhet vid denna sak, och den tidningen hade satt såsom rubrik öfver sin relation af utskottets afvisande hållning: »Låt dem sofva!» Jag tycker, att detta uttryck är ett alldeles utomordentligt träffande motto till utskottets föreliggande betänkande.

Jag skall, herr talman, då jag icke vill, att vare sig ämbetsmännen, Riksdagen eller rikets öfriga innebyggare skola sofva, anhålla att Andra kammaren måtte, med afslag å det sofvande utskottets förevarande hemställan, bifalla den mera praktiska

delen af min motion. Jag afstår således från första delen af densamma och hemställer, att Andra kammaren måtte besluta att begära, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida genom cirkulär borde för samtliga rikets ämbets- och tjänstemän tillkännagifvas, att de böra till vederbörande anmäla sina iakttagelser i tjänsteutförningen af brister i författningarna och önskemål inom de verksamhetsområden, som deras tjänster omfatta.

*Ang. vissa
grundsatsers
tillämpande
af rikets
ämbets- och
tjänstemän i
deras tjänste-
utförning.*

(Forts.)

Vidare anförde

Herr Hagström: Jag vet icke, om herr Lindhagen haft någon större förhoppning på att se sin motion tillstyrkt, men om så är kan jag förstå, att han icke känner sig nöjd med det slut, hvartill utskottet har kommit. Han är icke heller nöjd med motiveringen, ehuru jag kan försäkra, att vi inom utskottet ha sökt på allt möjligt sätt att få fram någonting, som här skulle kunna framföras. Det har emellertid icke lyckats oss att finna något annat guldgruva än just syftet med hans motioner, och för detta har också utskottet, som jag tycker, gifvit honom sitt fulla erkännande.

Det borde, synes det mig, vara tydligt, äfven för motionären själf, att det knappast skulle vara lämpligt att gå den väg han här föreslagit. Han föreslår här, »att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida genom cirkulär borde för rikets samtliga ämbets- och tjänstemän tillkännagifvas, att det är deras plikt att i sin tjänsteutförning främst söka tillgodose rättvisa och billighet». Det kan då kanske sättas i fråga, om Kungl. Maj:t skall låta utsända ett sådant cirkulär en gång för alla, eller om det manne icke är nödvändigt, att sådant sker mer än en gång. Det torde höra till den mänskliga svagheten, att man så lätt glömmer hvad man borde minnas, och vidare torde man böra komma ihåg, att inom den talrika kåren af ämbets- och tjänstemän i vårt land sker hvarje år en ganska stor omsättning, i det att en hel del gå bort och nya komma i stället. Det vore väl då nödvändigt, om herr Lindhagens förslag skulle tänkas genomfördt, att ett dylikt cirkulär komme för hvarje år. Nu är det min bestämda öfvertygelse, som också framgår af motiveringen i utskottets utlåtande, att hvarje ämbets- och tjänsteman anser sig veta, hvad som är hans ämbetsplikt, och att i denna äfven ingår att visa tillbörlig rättvisa och billighet i all sin ämbetsgärning. Att det stundom ser ut, som om det vore annorlunda, kan ju, såsom utskottet säger, mycket bero därpå, att det, särskildt i en hel del fall, som ligga utanför gränsen af det som påtagligen är obilligt och orättvist, är mycket skiftande uppfattningar om hvad som är rätt och billigt. Med hvilka känslor vederbörande skulle mottaga en dylik nyårshälsning från Kungl. Maj:t torde icke här behöfva utvecklas.

Andra kammarens protokoll 1911. Nr 14.

Ang. vissa
grundsatsers
tillämpande
af rikets
ämbets- och
tjänstemän i
deras tjänste-
utöfning.
(Forts.)

Herr Lindhagen framhåller, att mycken formalism förekommer inom våra ämbetsverk, och det är ju möjligt, att det är så — jag känner icke så noga till den saken och kan därför hvarken medgifva eller bestrida den. Det är ju gifvet, att det vid ärendenas handläggning är nödvändigt att iakttaga vissa former, som icke kunna eftergifvas, men det är väl också så, att mycken onödig formalism verkligen förekommer. Medan detta ärende behandlades i utskottet, fick jag tag i en liten tidningsnotis, som särskildt då kom väl till pass, emedan den tydligt visar, hur verkligen onödig formalism på ett effektivt sätt kan afhjälpas. Det är, som vi veta, föreskrifvet af järnvägsstyrelsen, att biljettförsäljning skall sluta högst fem minuter före hvarje bantågs afgang, samt att biljett till station på enskild bana ej kan fordras senare än 15 minuter före sådant tågs afgang, med hvilket resan skall ske. Antagligen har denna bestämmelse blifvit tolkad något snävt af en del tjänstemän, ty notisen i fråga lyder som följer: »Järnvägsstyrelsen har anmodat vederbörande att hos stationspersonalen inskräpa, att den omständigheten, att i ordningsreglerna är stadgad, att biljettförsäljningen slutar högst 5 minuter före hvarje tågs afgang och att resande, som önskar köpa biljett till station vid enskild järnväg, till hvilken direkta biljetter försäljas, kan fordra att erhålla dylik biljett endast om den beställes 15 minuter före afgang af det tåg, med hvilket han ämnar resa, icke berättigar biljettförsäljare att vägra utlämna biljett, äfven om sådan begäres senare än 5, respektive 15 minuter före tågs afgang, när i öfrigt hinder ej möter för ett dylikt utlämnande». Jag tror, att detta sätt att afhjälpa en formalism skall visa sig betydligt både kraftigare och effektivare, än om Kungl. Maj:t låtit utfärda ett cirkulär i allmänna ordalag, att dessa tjänstemän i sin tjänsteutöfning skola iakttaga billighet och rättvisa gentemot den resande allmänheten.

Motionens andra del innehåller, att vederbörande ämbets- och tjänstemän böra till vederbörande anmäla sina iakttagelser i tjänsteutöfningen af brister i författningarna och önskemål inom de verksamhetsområden, deras tjänster omfatta. Nu säger herr Lindhagen, att vi i motiveringen hafva yttrat någonting, som han aldrig sagt. Han har icke sagt, att anmälningar skola insändas till Kungl. Maj:t i hvarje fall. Detta förekommer visserligen icke i klämman men dock i motiveringen; om vi se i utskottets utlåtande nederst på andra sidan, säger han tydligt, hvad meningen är.

»För att öfverordnade ej skola undertrycka anmälningar i angifvet afseende», heter det, »borde stadgas, att dylika framställningar alltid skola insändas äfven till Kungl. Maj:t, där ett ganska nyttigt material till förbättringar på detta sätt kunde samlas.» Det är väl härmed tydligt sagdt, att det verkligen är motionärens mening, att dylika anmälningar och förslag till för-

bättringar eller, som det här är uttryckt, 'önskemål inom de olika verksamhetsområdena' skola inskickas till Kungl. Maj:t. Som vi veta, bedömes ju en sak mycket olika af olika personer, hvilket också är framhållet i utskottets utlåtande; det den ene anser vara en brist, anser den andre icke vara någon brist, den tredje anser det kanske vara en förtjänst. Vi behöfva icke gå längre än till denna kammare för att finna detta bekräftadt många gånger.

Jag upprepar ännu en gång med utskottet, att jag förstår icke, hur Kungl. Maj:t skulle kunna komma till rätta med detta virrvarr af förslag och anmälningar af brister, som säkert skulle komma honom tillhanda i mycket rikt mått. Jag vill därmed icke hafva sagdt, att det är bra, som det är. Jag är den förste att erkänna, att reformarbetet i många fall går vida saktare, än det borde kunna ske. Det är ofta som nyttiga reformer förhållas och dragas ut på tiden, reformer, som borde långt förut varit mogna för sin lösning; men jag tror icke, att det förslag, som herr Lindhagen här framställt, just till påskyndande af större reformer, leder till detta syftemål. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Jag vill icke alls bestrida, att utskottet gjort hvad det trott sig kunna. Jag har dock tillåtit mig att kritisera dess motivering.

Nu har jag ju öfvergifvit det första förslaget om rättvisa och billighet, så att därom behöfver ju icke vidare ordas, utan nu gäller det bara anmälningar af iakttagelser under tjänsteutföringen om författningarnas brister samt af önskemål inom de verksamhetsområden, som tjänsterna omfatta. Den siste talaren har ju egentligen gifvit mig särdeles mycket vatten på min kvarn, då han sade, att det är alldeles klart, att i fall ett sådant cirkulär utfärdas, sådana anmälningar skulle i rikt mått komma in. Jag har verkligen i mitt stilla sinne icke varit säker på, att så skulle bli, åtskilligt har jag ju tänkt mig. Nu tror den siste talaren, som sagdt, att anmälningar skola komma in i rikt mått, och det får jag säga, att ifall statens ämbets- och tjänstemän ha så mycket på hjärtat, tror jag, att det verkligen är tid att reflektera på saken. Den där detaljfrågan, om det skulle vara till Kungl. Maj:t eller annan myndighet, som anmälningarna skulle inlämnas, är en småsak. Jag har sagt, att dessa anmälningar skulle insändas till vederbörande. Men då det finnes vederbörande, som kanske undertrycka sådana saker, har jag påstått, att det kanske vore lämpligast att sända dem till Kungl. Maj:t, och sedan finge materialet sorteras ut på de olika departementen. Antagligen skulle vederbörande ämbetsverk skicka anmälningarna direkt till de olika departementen. Det behöfde

*Ang. vissa
grundsatsers
tillämpande
af rikets
ämbets- och
tjänstemän i
deras tjänste-
utförning.
(Forts.)*

*Ang. vissa
grundsatsers
tillämpande
af rikets
ämbets- och
tjänstemän i
deras tjänste-
utöfning.
(Forts.)*

då icke alls bli något virrvarr. Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Nu anser jag de här frågorna äfven i den begränsade form, jag gifvit dem, vara oerhördt viktiga, och jag har en stark förvissning om, att det kommer att bli ett af de allra viktigaste spörsmålen i framtiden att omlägga det hela så, att man får den största reella och socialt praktiska nytta af den stora ämbetsmannakår, staten inrättat. Då så är förhållandet, få herrarna ursäktat mig, om jag i denna fråga begär votering, äfven om jag får bara några få röster, ty i alla nya riktiga men i början obeaktade frågor vinner saken i Riksdagen större vikt redan därigenom, att man är tvungen att gå till urnan och rösta om densamma. Det är också ett litet sätt att föra frågan fram; de frågor, om hvilka man röstar, väckes större uppmärksamhet på än de frågor, som fullständigt tigas ihjäl.

Herr Berg i Staby: Herr talman! Jag har blott velat tacka motionären för det erkännande, han gaf utskottet, då han sade, att det, när det behandlade denna fråga, gjort hvad det kunnat. Ja, vi ha verkligen i utskottet försökt göra, hvad vi kunnat af den här motionen; vi hafva gifvit den erkännande, längre kunde vi icke komma, ty vi ansågo, att af densamma ingenting kunde göras. Därmed ha vi icke sagt, att de tankar, som ligga bakom och till grund för motionärens förslag, icke skulle innesluta mycket af värde; visst icke. Jag vill bara påpeka och understryka, hvad motionären i sin motivering till den nu behandlade motionen själf säger om det han vill vinna: »Detta kan säkerligen ej slutgiltigt ske annat än genom en omdaning af samhällsskicket och människorna.» Ja, mina herrar, just *människorna*, och jag tror, att härvidlag det säkerligen vore bäst, att vi gjorde ansatser litet hvar för att dana bättre människor. Genom fostran komma de fram, ej genom påtryckningar på Kungl. Maj:t.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Schéele: Med herr talmannens tillåtelse ber jag att få yttra några ord med hänsyn till den gemensamma grundtanke, som i herr Lindhagens båda motioner göres gällande och som, ehuru endast den ena af dem ännu blifvit föredragen, icke dess mindre under den hittills däröfver förda diskussionen i ett sammanhang upptagits till bestridande eller försvar. Först känner jag mig då uppfordrad att gifva motionären tacksamt erkännande för det varma intresse, han nu såväl som flere gånger förut lagt i dagen för det, som min ämbetsställning anvisat mig till särskild uppgift att inom fäderneslandet verka för. Jag tror dock

icke, att det sätt, hvarpå han sökt att stödja denna verksamhet, är obetingadt att godkänna.

Allt beror här på besvarandet af den fråga, som vi finna gå som en röd tråd igenom hvad man kallat *människans historia*, nämligen frågan om huru människan efter hand blifvit i sanning människa. Redan forntidens bägge störste tänkare, Plato och Aristoteles, besvarade på olika sätt denna fråga, i det att den förre ansåg insikt i hvad som vore sant och rätt tillika skulle föra med sig det sannas och godas förverkligande, hvilket åter af den senare förnekades. Och än i dag utgör det ett stridsämne mellan dem, som satt sig till mål mänsklighetens lyftning och förädling, om det är rätt och slätt genom upplysning det föresatta målet skall nås, samt alltså ökad och förbättrad undervisning är det, hvartill vi ha att sätta vårt hopp. Men är det icke fastner så, att trots det, att en människa vet det rätta, hon många gånger icke gör det? Tyvärr har historien otvetydigt ådagalagt, hvad äfven våra dagars erfarenhet bekräftar, att Platos stora, vackra tanke är en ren utopi, såsom motionären nyss själf kallade detta åskådningssätt.

Härmed är naturligtvis ingalunda förnekadt det relativa värdet af hvad fransmännen bibehållit i sitt undervisningsväsen under namn af *instruction morale*. Men det statsintresset tillgodoses ju i vårt land på långt fulltonigare sätt, så länge som här underhålles en statskyrka och kristendomen fortfar att vara obligatoriskt läroämne vid alla rikets både högre och lägre läroverk. Att nu måhända denna undervisning icke alltid varit så praktisk, som den bort vara för att mynna ut i det, som helt visst är dess mål och syfte med hänsyn till det närvarande lifvet, är att mycket beklaga, ett fel, som man måste söka att allt mer och mer få rättadt.

Hvad åter särskildt universiteten beträffar, så ha vi ju där lärostolar i det ämne, hvarom motionären talar. Att teologer och filosofer skola till behandling upptaga de etiska frågorna, ligger i öppen dag. Men därjämte, mina herrar, har det tid efter annan förekommit, att personligheter framträdt vid våra högskolor, hvilka visserligen haft till sin egentliga uppgift att undervisa i andra discipliner än sociaetik, men som likväl på ett i hög grad epokgörande sätt genom hela sin lärareverksamhet utöfvat en för fosterland och mänsklighet betydelsefull inverkan på den akademiska ungdomen i etiskt fostrande anda. Jag behöfver endast erinra om namnen Erik Gustaf Geijer och Israel Hwasser, för att vi med ens skola förstå, hvad en historiker och en medicinare kunnat utan några lagbud uträtta just i den riktning, som motionären åsyftar. Ja, jag tänker, att äfven den fakultet, som motionären närmast afser, nämligen den juridiska, skulle kunna, mera än hittills, såvidt jag vet, fallet varit, förverkliga

Ang. vissa
grundsatzers
tillämpande
af rikets
ämbets- och
tjänstemän i
deras tjänste-
utöfning.
(Forts.)

Ang. vissa
grundsatsers
tillämpande
af rikets
ämbets- och
tjänstemän i
deras tjänste-
utöfning.

(Forts.)

något i den vägen, särskildt genom att vidga blicken på national-ekonomiens område.

Hittills torde den nationalekonomiska vetenskapen i samtliga dess grenar haft till uppgift att lämna vägledning till en planmässig verksamhet för anskaffandet och användningen af de yttre medlen för tillfredsställande af det timliga lifvets behof. Men skulle ej, i samma mån som man kommer till en djupare insikt i det innerliga, ja, oupplösliga samband, som råder mellan det yttre och det inre i denna världen, nationalekonomen äga anledning att rikta sin blick jämväl åt det sistnämnda hållet. Inom den tidsriktning, som benämnes socialism, har ju utvecklingen fört därhän, att man, från att mera ensidigt ha fäst sig vid det materiella såsom underlag för samhällets bestånd och lycka, fortgått till att alltmer göra gällande, hurusom det andliga medelbart öfvar inflytande äfven på sinnevärldens förhållanden, hvarför man måste allvarligt taga de *ideella livsvärdena* med i räkningen, såvida något hopp skall finnas för ernående af det äsyftade målet.

Jag har naturligtvis, herr talman, icke något annat yrkande än ett instämmande i hvad utskottet hemställt.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talman en propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag å nämnda hemställan och bifall i stället till det af herr Lindhagen under öfverläggningen gjorda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Herr Lindhagen begärde emellertid votering, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammarén bifaller första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarén, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det af herr Lindhagen under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 137 ja mot 51 nej, vid hvilken utgång kammarén således bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfördt Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, angående herr Lindhagens motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om meddelande af undervisning i social etik och rättskänsla vid utbildningen af befattningshafvare i rikets tjänst.

Ang. undervisning i social etik och rättskänsla vid utbildningen af befattningshafvare i rikets tjänst.

I motion nr 287 inom Andra kammaren hade herr Lindhagen hemställt, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte 1:o öfverväga, huruvida och på hvad sätt vid utbildning af åklagare och domare samt af rikets alla öfriga befattningshafvare från de lägsta till de högsta undervisning skulle kunna meddelas i social etik och rättskänsla; samt 2:o bereda Riksdagen tillfälle att få yttra sig öfver förslaget till statsvetenskaplig examen eller de åtgärder, som i anledning däraf kunde ifrågasättas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Lindhagen, som anförde: Jag skall be att få tacka de 51 ledamöter af denna kammare, som understödt min förra motion. Jag skall icke vidare besvara med någon votering, då jag föreställer mig, att denna andra fråga skulle komma att afgöras på samma sätt som den förra. Emellertid måste jag dock yttra några ord med anledning af hvad utskottet äfven i förevarande del anför.

Som herrarne finna, omfattar denna motion två delar, en mera allmän, nämligen den som afser, att det skulle meddelas undervisning i social etik och rättskänsla. Detta är enligt min uppfattning en kardinalpunkt i det problem, som beröres i dessa två motioner. Det är just därpå det ligger vikt, att undervisningen skall gå ut på icke bara att meddela formella kunskaper om erfarenheter och fakta, utan äfven därpå, att ämbetsmännen inom sina områden, som nu icke få en sådan undervisning, äfven skola lära sig att inordna alla dessa fakta och förhållanden under förnuftet. Och det är jag alldeles öfvertygad om, att i framtiden kommer denna undervisning att intaga ett lika bemärkt rum som den ensidiga undervisning, som nu på alla håll bibringas oss. Nu är det klart, att på den punkten reagerar vår tid allra mest, när man vågar ifrågasätta, att det skulle meddelas undervisning i social etik och rättskänsla. Det anser man vara horribelt galet. Men det är väl just därför, att det är så

Ang. undervisning i social etik och rättskänsla vid utbildningen af befattningshafvare i rikets tjänst.
(Forts.)

riktigt, som man icke kan förlika sig med, att något sådant skulle kunna genomföras.

Nu har emellertid utskottet en del funderingar om den här saken, som jag i största korthet måste omnämna. Först har utskottet läst motionen oriktigt, i det att utskottet säger: »Men då motionären vill göra gällande, att samhällseliga och mänskliga dygder skola förvärfvas hufvudsakligen genom undervisning och studier vid universiteten» etc. Jag har inte alls sagt detta, utan att det bör meddelas undervisning åt alla befattningshafvare, från den lägste till den högste, och att för en del af denna undervisning, nämligen den som skulle meddelas vid universiteten, böra inrättas professurer därstädes.

Utskottet erinrar vidare, att den sedliga karaktären i allmänhet grundlagges under barndoms- och ungdomsåren. Det är icke så säkert, ehuru det i viss mån kan vara sant. Men så tillägger utskottet en sak, som enligt min uppfattning är fullkomligt riktig, och det är, att den sedliga karaktären grundlagges och viljan erhåller en viss hufvudriktning ej blott genom den i barndoms- och ungdomsskolorna meddelade undervisningen, utan »kanske ännu mera genom den uppfostran i öfrigt, som kommer individen till del, och genom de intryck han mottager från lifvet rundt omkring honom». Därefter fortsätter utskottet: »Det är alltså långt innan den blifvande ämbetsmannen är mogen för inträde vid universitetet, som sinnelaget, hvilket motionären måhända med rätt betecknar som den innersta driffjädern till människornas handlingar, erhåller sin första daning». Just på det sättet förhåller det sig. I allmänhet får man sitt sinnelag utbildadt under intrycket af de yttre förhållanden, vid hvilka man växer upp. Det är dessa yttre förhållanden, som dana de flestas uppfattning och som utgöra anledningen till den i klass-samhället rådande stora meningsskiljaktigheten mellan de besittande och de fattigare klasserna. Men denna meningsskiljaktighet utesluter väl ändå icke, att man hos hela denna kår af ämbetsmän — hvilka väl befinna sig på en hel mängd olika steg af den sociala skala, som grundlägger skiftande slag af sinnelag — kan genom undervisning fästa uppmärksamheten på den ensidighet i sinnelaget, som man erhållit under intrycket af en yttre omgifning. All undervisning afser ju att bibringa kunskaper, och likaväl som man kan nå faktiska kunskaper, likaväl kan man, i någon mån åtminstone, tillägna sig kunskaper om de andliga värdena. I det hänseendet anser jag sålunda, att utskottet icke bemött motionen genom sitt i öfrigt fullt riktiga uttalande.

Utskottet anför vidare, att skall man få en sedlig grundval för undervisningen, får denna grund icke utgöras af ett visst särskildt ämne, utan bör vara den anda, i hvilken undervisningen i allmänhet ledes. Ja, men om man skall undervisa, t. ex.

om ett visst fysiskt problem eller i någon paragraf i civilrätten eller något dylikt, icke kan man väl vid denna undervisning få fram någon sedlig anda, ty den undervisningen afser ju i alla fall blott att bibringa insikt i faktiska förhållanden.

Det är nog så, att utskottet helt och hållet förbisett en viktig sak. Det talar om individuell sedlighet. Jag har talat om social etik, hufvudpunkten där är *social*; den af mig föreslagna undervisningen skulle röra sig om samhällsfrågor och om människovärde. En sådan undervisning måste komma att vidga ämbetsmannens synpunkter i hithörande ämnen, förutsatt att den blifvit honom bibragt på ett riktigt sätt. En dylik undervisning bör, det medger jag gärna, börja redan i folkskolorna och sedan fortgå i de särskilda ämbetsexamina. Men det är mindre i barn- domen och mer vid framskridna år man kan tillägna sig den- samma.

I framtiden komma skolorna alldeles gifvet att hafva en så- dan undervisning på sitt program, den får icke saknas där. Man kan redan på sina håll skönja spår af en dylik undervis- ning. Sålunda har det ju i folkskolorna i Frankrike länge fun- nits en undervisning i denna riktning. Hvad ämnet där kallas kan jag nu icke erinra mig. Jag vet heller icke, om den står på något högre plan.

Det lär nyligen ha utkommit här en bok, där det berättas, att man i Japan också slagit in på den vägen att lämna under- visning i hvad man kallar social etik, fastän jag naturligtvis icke heller i detta fall kan taga på mitt ansvar, att den under- visningen går i den riktning jag velat framhålla.

Men man behöver icke gå öfver ån efter vatten. Här i landet har en gång ansetts nödigt att bibringa särskildt dömande ämbetsmän undervisning just i social etik och rättskänsla. Det är igenom de s. k. domarreglerna, hvilka skrefvos för 400 år sedan, som man tror, af Olaus Petri. De utgöra helt enkelt alltigenom en vägledning för domare i social etik och rättskänsla, och det är ju ganska märkligt, att medan undervisningen under årens lopp växlat oändligt, i den mån författningar och tidsför- hållanden ändrats, så stå dock dessa domareregler, så gamla de äro, fortfarande kvar i våra lagböcker. Det förekommer visser- ligen aldrig, att det vid universiteten numera meddelas någon undervisning i dem, men de finnas där dock såsom ett socialt samvetes vittnesbörd om, att de icke få saknas. Det finnes en brist i undervisningen, en brist som måste fyllas, och i känslan häraf ha domarreglerna fått plats i lagböckerna. I vanliga fall läser man dem ju inte ens. Men om man vid något tillfälle, då det håller på att gå på tok alldeles med rättvisan, och någon hänvisar till domarreglerna och påpekar, att de säga så och så, då förstummas de tvistande rösterna inför domarreglernas evigt unga sanning, som är likadan i dag som för 400 år sedan. Och

*Ang. under-
visning i so-
cial etik och
rättskänsla
vid utbild-
ningen af
befattnings-
hafvare i
rikets tjänst.
(Forts.)*

Ang. undervisning i social etik och rättskänsla vid utbildningen af befattningshafvare i rikets tjänst.

(Forts.)

en sådan makt ha de, därför att de äro sanna och riktiga, och därför att de framhålla etiken och rättskänslan. Därför ha de i alla tider talat till sinnena, när det någon gång fått talas till sinnena på det språket. Emellertid skulle det icke falla mig in att yrka bifall till detta motionens första yrkande, ty det kraf, som där uppställes, är icke i tillräcklig grad en halfmesyr, utan går till själfva hjärtat af frågan, och för en sådan sak kan man ju icke vinna någon uppmärksamhet inom parlamenten.

Det andra yrkandet i motionen anknyter sig mycket nära till det första, fastän det ser ut, som om det vore olika saker. Man har dock kommit underfund med, att det är något som brister i ämbetsmannautbildningen, åtminstone hvad departementen angår, men man har icke trängt till djupet och fått klarhet om hvari det oriktiga, långt inne och djupt nere, består. Något har i alla händelser ansetts böra göras, och så har en kommitté blifvit tillsatt, och den har föreslagit en statsvetenskaplig examen, där man skulle läsa mindre ren juridik och mera nationalökonomi m. m. dylikt. Måhända tror man, att därmed skall vinnas något afsevärdt, men det är naturligtvis påtagligt, att den åtgärden kommer att betyda mycket litet. Det är en ansats. Men icke siktas därmed mot det stora missförhållandet. Detta är väl en så pass viktig sak, att Riksdagens yttrande bör infordras, hvarigenom dylika ansatser möjligen kunna gifvas en större praktisk innebörd genom Riksdagens initiativ.

Därför, herr talman, ber jag att få inskränka mig till att yrka bifall till andra punkten i min motion.

Härpå yttrade:

Herr Hagström: Herr talman! Såsom redan är antydt, hafva herr Lindhagens båda motioner, den som redan afgjorts, och den, som nu föreligger, ett visst inbördes samband med hvarandra. I den föregående motionen framhölls hvad som är ämbets- och tjänstemännens plikt, nämligen att låta billighet och rättvisa vara bestämmande för sina handlingar, och i den andra motionen föreslås åtgärder till att bibringa dem en riktig uppfattning häraf och om innebörden af verklig billighet och rättvisa. Då motionären emellertid anser, att hans syftemål skall vinnas genom införande i studiekurserna, vare sig vid universitetet eller annorstädes, af ett eller ett par nya ämnen, i hvilka teoretisk undervisning skulle meddelas, har utskottet icke kunnat följa honom. Utskottet håller nämligen före, att den sedliga karaktärens utveckling och sinnelagets bildning börja långt innan ynglingen är mogen för universitetet, eller långt innan den tid, då han skall utbildas för ett särskildt lefnadskall. Denna utbildning är beroende icke i första hand på undervisningen utan, såsom ock motionären erkänt, på den uppfostran i öfrigt,

som individen får, och kanske icke minst på den uppfostran han får i livvets skola. Det må vara riktigt, som herr Lindhagen påstår i sin motion, att åtskilliga brister förekomma vid den blifvande ämbets- eller tjänstemannens utbildning, särskildt däruti att alltför mycken vikt lägges vid det juridiska vetandet men alltför liten vikt vid sinnelagets utbildning, men dessa brister kunna, därom är jag för min del öfvertygad, icke afhjälpas genom ett teoretiskt studium af det ena eller andra ämnet, utan därtill fordras helt visst djupare grunder.

Motionens andra del afser, att Riksdagen skulle få tillfälle att yttra sig öfver förslaget till en statsvetenskaplig examen, eller de åtgärder, som i anledning däraf kunna ifrågasättas, och i motionen framhåller också motionären i hvad riktning detta Riksdagens yttrande borde gå, nämligen att i denna statsvetenskapliga examen äfven skulle ingå en kurs i social etik och rättskänsla. Har nu utskottet icke kunnat vara med om första delen af motionen, så är det klart, att utskottet heller icke kan vara med om den andra. Detta förslag till statsvetenskaplig examen är utarbetadt i ecklesiastikdepartementet och stadga därom utfärdas på administrativ väg af Kungl. Maj:t. Nu säger motionären äfven, att Riksdagen borde få yttra sig angående de öfriga åtgärder, som med anledning af förslaget kunna ifrågasättas, men hvilka dessa andra åtgärder äro, nämner han icke, och jag vet ej, om han själf har det klart för sig. Det torde emellertid icke vara lämpligt, att en stadga, som på administrativ väg utfärdas, i sina allmänna drag underställes Riksdagens pröfning; och då herr Lindhagens önskemål i detta hänseende icke berör någon bestämd punkt i stadgan, har utskottet icke kunnat vara med om hans förslag. Något allmänt uttalande från Riksdagens sida angående en stadga, afsedd att på administrativ väg utfärdas, förefaller mig icke lämpligt. Däremot lär Riksdagen hafva full rätt att, när denna stadga varit i tillämpning ett eller annat år och någon brist därunder yppat sig, söka få den bristen afhjälpt. Det står ju nämligen alltid Riksdagen fritt att i skrifvelse till Kungl. Maj:t påpeka detta och anhålla om rättelse.

Herr Lindhagen har beträffande detta utlåtande icke framkastat samma beskyllning mot utskottet som beträffande det förra utlåtandet, nämligen att utskottet sofvit, då det affattat betänkandet, men han låter dock påskina, att utskottet icke förstått motionären rätt. — Männe detta icke kan bero likaväl på motionen och dess affattning, som på bristande uppfattning hos utskottet? Jag vill icke till motionären rikta samma beskyllning, som han riktat till utskottet, men det vore önskvärdt, om herr Lindhagen i de uttryck han fäller och de omdömen, som han har om saker och personer, ville litet mera tillämpa de grund-

Ang. undervisning i social etik och rättskänsla vid utbildningen af befattningshafvare i rikets tjänst.
(Forts.)

Ang. under-
visning i so-
cial etik och
rättskänsla
vid utbild-
ningen af
befattnings-
hafvare i
rikets tjänst.
(Forts.)

satser, som han gjort sig till målsman för i den motion, som nyss behandlats, nämligen billighet och rättvisa.

Herr *Meurling* instämde häruti.

Herr *Lindhagen*: Jag har begärt ordet för att förklara, att jag lagt till uttrycket »andra åtgärder», därför att det kan ifrågasättas, att Kungl. Maj:t möjligen efter granskning af kommittébetänkandet och alla de utlåtanden, som afgifvas öfver det samma, icke lägger betänkandet till grund för sitt förslag, utan att det inom departementet upprättas förslag till andra åtgärder, och då vore det dessa, som man skulle yttra sig öfver.

Hvad vidare angår talarens anmärkning, att det, såsom också framhålles i betänkandet, står Riksdagen fritt att, i fall en blifvande stadga enligt Riksdagens uppfattning är olämplig i något afseende, efteråt komma in med en erinran, så nog kan man göra på det sättet, men det har alltid ansetts bättre, om en stadga blir sådan man vill ha den från början, så att icke så många fel uppstå vid tillämpningen. Därför har det också mycket ofta inträffat, att Riksdagen begärt att få afgifva yttrande öfver frågor, som ha stor räckvidd eller utgifvas för att ha stor räckvidd, ehuru de ej tillhört Riksdagens lagstiftningsmakt. Att, såsom den föregående talaren tycktes vilja förorda, alltid vänta, tills en förordning visat sig vara olämplig och först sedan göra den bättre, är icke en riktig princip i politiken, utan man bör se till från början, att den blir så bra som möjligt.

Hvad till sist beträffar det där »sofvandet», så framhöll jag, att en tidning sagt: »Låt dem sofva», därmed åsyftande tjänstemännen, och jag tyckte, att detta var ett riktigt motto på utskottets utlåtande öfver den första motionen, och jag tillägger gärna äfven öfver den andra, emedan det syntes mig, som om utlåtandet gick ut på, att hela den stora ämbetsmannakåren borde sofva. Att säga detta anser jag ej alls vara någon förömläppning, ty man får väl uttala sin mening. Jag kommer icke ihåg, om jag i mitt anförande fällde det yttrandet, att utskottet själf sof. I så fall måste jag återtaga det och bedja om ursäkt för ett så förhastadt yttrande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen gifvit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det af herr *Lindhagen* under öfverläggningen framställda yrkandet, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 11.

Härpå upptogs till behandling Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående tillägg till 6 § i förordningen den 13 november 1905 angående kontroll å tillverkningen af margarin m. m.

Om tillägg till förordningen ang. kontroll å tillverkningen af margarin m. m.

Till utskottets behandling hade blifvit hänvisad en inom Andra kammaren af herr Andersson i Grimbo väckt motion, nr 54, i hvilken hemställts, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att till § 6 i förordningen angående kontroll å tillverkningen af margarin m. m. af den 13 oktober 1905 måtte fogas följande tillägg: »På samma sätt förfares i offentlig serveringslokal eller spisställe, där margarin eller mat, tillagad med margarin, serveras. Om bröd eller andra matvaror, i hvilkas beredning ingått margarin, saluhållas, vare sig det sker i salubod, å öppen plats eller annorledes, skall äfvenledes sådant genom tydligt och lätt i ögonen fallande anslag tillkännagifvas».

Utskottet hemställde, att herr Anderssons i Grimbo ifrågasvarande motion icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade

Herr Rune: Herr talman! Det händer ju icke så sällan, att man får läsa utskottsbetänkanden, hvilkas kläm är afstyrkande, men där utskottet i motiveringen ställer sig särdeles välvilligt till motionen. Jag har dock knappast läst något utlåtande, som varit mera underligt än detta. I klämman afstyrkes motionen, men i motiveringen uttalar sig utskottet så godt som bestämdt för densamma. Det synes mig därför af nöden, att man närmare kontrollerar och kritiserar denna motivering, därför att, om kammaren antager utskottets hemställan med den föreliggande motiveringen, detta enligt min uppfattning kan leda till farliga konsekvenser.

Till att börja med vill jag erinra om, att det finnes en föreskrift, att i butik, där margarin hålles till salu, skall finnas ett anslag, som anger, att denna vara saluhålles. Nu påyrkar motionären, att man genom dylika anslag å restauranter och andra ställen, där margarin serveras, skall tillkännagifva detta, ja äfven tillkännagifva, där sådana varor konsumeras, i hvilka margarin ingår, att det bröd, som ätes, innehåller margarin, att den fisk man äter är stekt i margarin o. s. v. Jag får verkligen säga, att skall man draga ut konsekvenserna på det sättet,

*Om tillägg
till förord-
ningen ang.
kontroll å
tillverkningen
af margarin
m. m.
(Forts.)*

vet man icke, hvar det kan sluta. Jag tror icke, att Waldenström på sin tid skulle behöft vara rädd för att några restaurantmålningar vore olämpliga, om detta förslag då funnits. Det blefve nämligen så många anslag, att de fyllde alla väggar, hvarigenom det icke funnes plats för något annat. I de matvaror och allt öfrigt, som serveras på restauranter, ingå många beståndsdelar. Skulle det vara nödvändigt att genom anslag tillkännage, att i den rätten inginge de eller de beståndsdelarna, och att den eller den drycken vore beredd på det viset etc., blefve det anslag från golf till tak. Nu har visserligen motionären framhållit, att det icke är hans mening att på något sätt låta denna vara, margarinen, komma i sämre ställning än den bör, och att det icke är meningen att lägga hinder i vägen för konsumtionen af margarin. Det är emellertid tämligen säkert, att äfven om han icke är af den meningen, så skulle det tendera däråt, ifall motionen ginge igenom.

Då uppstår alltså frågan: skulle det vara lämpligt att inskränka konsumtionen af margarin? Såvidt jag vet, har erfarenheten visat, att margarinen är ett utmärkt, billigt, nyttigt och hygieniskt fördelaktigt födoämne. Jag har icke hört, att man här i landet åtminstone på senare tiden klagat öfver, att det medfört några vådor att äta margarin, och jag föreställer mig, att om det varit på något sätt vådligt, skulle någon af oss känt af det, ty det är väl ingen, som icke ätit varor, beredda med margarin. Nu säger motionären här, att en inskränkning i margarinkonsumtionen icke bör anses medföra någon skada, ty därigenom gagnar man i någon mån, icke herrgårdarna eller de stora mejerierna, ty de tillverka endast dyrare smörsorter, utan smärre jordbrukare och framför allt de egentliga småbrukarne, hvilkas smörproduktion det är, som i pris närmast täflar med margarinen.

Hvad är det motionären vill åstadkomma? Jo, han vill åstadkomma, att småbrukarne icke lägga sig vinn om att göra smöret godt och bra, han vill, att allt skall utestängas, som hindrar dem att sälja smör, hurudant det är. Jag skulle kunna förstå honom, om han såsom landtman ville verka därhän, att småbrukarne skulle lära sig antingen att sätta upp andelsmejerier eller på något annat sätt tillverka smöret så, att det blefve lika bra som herrgårdarnas. Det hade varit nyttigt för dem och äfven för landet. Men det är icke motionärens mening, utan den tycks vara, att allt, som kan konkurrera med smöret, skall utestängas. Följden blir, att småbrukarne icke få något intresse af att göra smöret godt, utan de kunna göra det hur dåligt som helst. Jag har för min del mera respekt för illa beredt smör än för väl beredd margarin.

Nu skulle jag icke säga någonting om utskottets motivering, om det icke vore så, att det finnes i betänkandet anförda två

uttalanden, som äro mycket bra och kloka, hvarför jag icke kan begripa, att ej utskottet tagit något intryck af dem. Det ena uttalandet gjordes af vederbörande utskott, då en liknande fråga låg före vid 1895 års riksdag, och det andra uttalandet härrör från landtbruksstyrelsen. Hade det varit utskottets uppgift att hitta på något nytt, hade det varit en annan sak, men då det redan finnes ett gammalt utlåtande i frågan, är det förvånande, att utskottet icke kunnat finna det riktiga, som finnes däri. Så här säger utskottet vid 1895 års riksdag: »Då nu dessutom erfarenheten till fyllest visat, att ett ej ringa antal af dessa förfalskningar ej sällan kunna vara af verkligt hälsovadlig beskaffenhet, synes tillbörligt, att sådana varor i *främsta* rummet blefve föremål för en dylik kontroll, därest en effektiv sådan vore möjlig att vinna» — detta uttalande gällde andra varor —, »hvaremot en kontroll af ifrågavarande beskaffenhet icke synes utskottet af behovet påkallad för en vara sådan som margarin, hvars förtärande ej i någon mån visat sig medföra menliga följder».

Om tillägg till förordningen ang. kontroll å tillverkningen af margarin m. m.
(Forts.)

Nu tror jag, att sedan detta skrefs, tillverkningen af margarin gått betydligt framåt, så att vi i denna stund ha ännu mindre skäl att säga, att margarin är ett ohälsosamt födoämne. Visserligen påstod motionären, att en firma i Hamburg tillverkat dålig margarin, men det är icke oroande, när han icke ens kan påstå, att vi använt oss af denna margarin.

Vidare åberopar utskottet ett yttrande af landtbruksstyrelsen, hvilken uttalar sig sålunda: »Det bör nämligen ihågkommas, att margarin dock är ett synnerligen godt och billigt födoämne, för hvars användning icke alltför stora svårigheter böra ställas, och det kan med skäl sättas i fråga, huruvida man icke genom öfverdrift i förevarande afseende snarare skadar än gagnar folkhushållningen, då det dyrare smöret på detta sätt kommer att till större del än för närvarande konsumeras inom landet i stället för att exporteras. För öfrigt torde kontroll i sagda afseende vara synnerligen svår att åstadkomma».

Detta är verkligen mycket kloka ord. Vi sträfva ju att införa ett billigare och enklare lefnadssätt i alla afseenden. Nu ha vi i margarin ett billigt och bra födoämne och i smöret en artikel, som med fördel kan exporteras till utlandet, där det betingar högt pris. Jag frågar då, om det finns någon rimlighet uti att försöka motarbeta användningen af det billiga födoämnet, som är fullt hygieniskt, och på det viset arbeta för användningen af det dyrare födoämnet.

Hvad säger utskottet, sedan det återgifvit de nyss citerade kloka uttalandena i sin motivering — ja, jag vill i förbigående säga, att det kanske är oriktigt att tala om att utskottet har afgifvit någon motivering, det är alltför stor honnör för utskottet, ty det har icke motiverat någonting, utan blott talat om

*Om tillägg
till förord-
ningen ang.
kontroll å
tillverkningen
af margarin
m. m.
(Forts.)*

hvad det ansett. Meningen är väl annars, att ett utskott skall reda ut en fråga och ange skälen för sin ståndpunkt. Det är visserligen intressant att få veta, hvad utskottets ledamöter anse i ett konkret fall, men de ha emellertid icke på något sätt motiverat sin åsikt. Utskottet säger, att det *icke till fullo* kan dela den uppfattning, som kommit till synes uti 1895 års utskotts-utlåtande, men det säger icke alls, hvari olikheten i uppfattning består. 1895 års utskott uttalade sig uttryckligt för, att det icke ville lägga hinder i vägen för användningen af margarin. Det är denna ståndpunkt, som utskottet icke till fullo kan gilla, hvilket är så mycket märkvärdigare, som utskottet tycks anse, att samma bestämmelser böra gälla vid försäljningen af margarin i butiker och å serveringsställen. Utskottet kan icke till fullo gilla den uppfattningen, att margarinen icke bör beläggas med särskilda bestämmelser, som göra att konsumtionen minskas, det vill ju, att bestämmelserna skola existera.

Vidare säger utskottet, att det icke heller kan gilla kungl. landsbruksstyrelsens ställning till denna fråga, särskildt hvad serveringsställen och restauranter beträffar. Det kan utskottet godt säga, när det uttalar sig för sådana bestämmelser, som skulle medföra minskning af margarinkonsumtionen! Men utskottet har, som sagdt, icke ett ord till skäl för sin mening, utan säger blott, att sådan är dess uppfattning.

Man skulle naturligtvis efter detta hafva väntat, att utskottet tillstyrkt bifall till motionen. Men det vill utskottet ändå icke göra, därför att, som det säger, »det ju är att antaga, att Kungl. Maj:t utan Riksdagens ingripande med snaraste kommer att taga denna fråga under ompröfning och då möjligen äfven behjarta motionärens i motionen angifna önskemål». Ja, det får jag säga att här uttalas ofta spetsigheter mot Kungl. Maj:ts regering, men för min del hade jag icke någonsin kunnat uttala det hoppet eller den förmodan, att Kungl. Maj:t, efter landtbruksstyrelsens uttalande här och efter hvad i öfrigt i saken förekommit och såsom saken ligger, komme att »behjarta motionärens i motionen angifna önskemål». Det är dock nästan det spetsigaste och elakaste man kan säga om Kungl. Maj:ts regering.

Då jag anser denna motivering till den grad stridande mot klämman, att det helt enkelt i motiveringen säges ut något helt annat än i klämman, och då jag anser denna motivering uttala en åsikt, som jag anser skadlig, skall jag be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, men med bestämdt ogillande af motiveringen.

Med herr Rune förenade sig herr *Eriksson* i Grängesberg.

Herr Hellberg: Herr talman, mina herrar! Herr Rune har levererat en skarp protest mot motiveringen i utskottets ytt-

rande. Jag skall endast be att få säga det, att utskottet för sin del uttalat, hvad det anser vara rätt i denna sak. Det har med hänsyn till att frågan inom kort på grund af landtbruksstyrelsens skrifvelse i alla fall skall komma att behandlas af Kungl. Maj:t, icke kunnat tillstyrka bifall till hela motionen. Om det också nu i viss mån har gått med på den så till vida, att det ansett, att några bestämmelser kanske borde utsträckas äfven till serveringslokal och spisställe, har det dock totalt tagit afstånd beträffande maträtter, däri margarin ingår, såsom kanske den föregående ärade talaren har observerat. Nej, utskottet har endast velat gifva ett erkännande åt motionen i viss riktning, men har icke kunnat gå med på den helt, enär vi då skulle taga död på margarinen, och det vill utskottet för ingen del. Ty det har sig väl bekant, att margarin är ett synnerligen godt och billigt födoämne, som användes i tusentals svenska arbetarehem, och däri vill utskottet ingen förändring, det ber jag att få försäkra.

*Ang. tillägg till förordningen ang. kontroll å tillverkningen af margarin m. m.
(Forts.)*

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Herr talmanen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till berörda hemställan men med ogillande af utskottets motivering; och förklarade herr talmanen sig anse den senare propositionen hafva flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslags en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i dess förevarande utlåtande nr 3 med ogillande af utskottets motivering röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 85 ja, men 99 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Till afgörande förelåg härefter Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning af herrar Olssons *Ang. statsbana mellan Uppsala och Storvik.*
Andra kammarens protokoll 1911. Nr 14.

Ang. statsbana mellan Uppsala och Storvik. i See och Anderssons i Stårte motion, nr 168, angående byggande af en statsbana mellan Uppsala och Storvik.

(Forts.)

Uti en inom Andra kammaren af herrar Olsson i See och Andersson i Stårte väckt och till utskottet för behandling hänvisad motion, nr 168, hade föreslagits, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående byggande af en statsbana mellan Uppsala och Storvik öfver Gysinge station å Sala—Gysinge—Gäfle-banan.

Utskottet hemställde, att föreliggande motion ej måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Andersson i Stårte, som anförde: En anledning till att denna motion väcktes och kanhända den förnämsta anledningen till att den väcktes just nu var ett meddelande, som var synligt i dagspressen förliden höst af innehåll, att järnvägsstyrelsen var betänkt på att ingå i underhandling med Uppsala—Margrethills och Gäfle—Ockelbo järnvägars aktiebolag om att få framdraga snälltåg från och till Norrland just öfver dessa järnvägar. Det är klart, att då detta meddelande blef synligt, så gjorde man sina reflexioner och menade, att då verkligt behof förefanns för att lätta den stränga trafiken på statsbanan, synnerligast söder om Ockelbo, och då, som åtskilliga kanske torde veta, ansatser gjorts i min hemtrakt till att få en kommunikationsled till stånd, så låg ingenting närmare till hands att tänka på, än att just en järnväg i den af oss föreslagna riktningen skulle afhjälpa det behof, som möjligtvis gjort sig gällande i fråga om dessa delar af statsbanan. Och detta var ju, som sagdt, en af anledningarna till att motionen väcktes, och kanske den närmaste anledningen till att den väcktes just nu.

Det utskott, som fått vår motion till sig öfverlämnad, har behandlat densamma synnerligen grundligt, om också icke så välvilligt som man kunnat önska. Det har först tagit under ompröfning nyttan och nödvändigheten af en sådan järnväg, synnerligast från statsbanans synpunkt, och därvid har det kommit till den slutsats, som, om den också icke är så alldeles tydligt uttryckt, dock kan läsas mellan raderna, att en ny järnväg mellan Uppsala och Storvik icke i väsentlig mån skulle lätta den trafikbörda, som nu ligger på särskildt järnvägslinjen Krylbo—Storvik. För min ringa del har jag den uppfattningen, som nog torde delas äfven af andra, att om den stora norrlandstrafiken, som går fram just på denna sträcka Storvik—Stockholm eller Storvik—Uppsala, kan afledas på en annan väg, så att den icke

tynger trafiken mellan Storvik och Krylbo, så måtte väl därmed en tämligen afsevärd lättnad komma att uppstå på denna järnvägsdel, ja, ända ned till Uppsala.

Tyngdpunkten i utskottets motivering för ett afslag synes emellertid ligga däruti, att utskottet förmenat, att den längd på den föreslagna banan, som vi i motionen uppgifvit, icke skulle vara den riktiga, utan att den af oss uppgifna längden skulle vara, såsom utskottet uttrycker sig, fågelvägen. Att utskottet verkligen menar, hvad det här säger, bevisas bäst däraf, att detta ord är kursiveradt. Jag skall längre fram litet närmare belysa den där fågelvägen och visa, om det är vi motionärer i vår motion eller utskottet i sin motivering, som beräknat afståndet fågelvägen. Emellertid förmodar utskottet, att sträckan skulle komma att utgöra en längd af ända till 115 kilometer i stället för 105, såsom vi angifvit. Det måste dock beaktas, att utskottet härvidlag använt tämligen försiktiga ordalag, i det att utskottet icke bestämt påstått detta, utan blott uttalat det såsom en förmodan. Jag förmodar å min sida, att denna förmodan icke framkommit ur utskottets egen fatabur, utan att den måhända varit uttalad af någon upplysande myndighet. Därmed må nu vara hur som helst, i hvarje fall ser det ut som en tanke, att man lyckats skarfa till denna linje så mycket, att man fått den två kilometer längre än den nuvarande vägen öfver Ockelbo och Gäfle.

Hur det förhåller sig med längden af den af oss föreslagna järnvägen ber jag att få upplysa om, och jag tar härvidlag till hjälp ett af järnvägsstyrelsen själf upprättadt förslag från år 1867, undertecknad af två dess dåvarande tjänstemän vid namn Norström och Ekströmer. Enligt detta förslag är den verkliga väglängden mellan Uppsala och Storvik nio mil 30,200 fot. Om vi förvandla detta till nu gällande mått, så finna vi, att det motsvarar 105 kilometer 163 meter. Då vi motionärer vid motionens nedskrifvande icke hade att tillgå så säkra siffror som dessa, må det ursäktas oss, att vi kommo att taga fel på 163 meter. Nu är att märka, att den föreslagna linjen är undersökt, och att den uppgifna längden icke afser fågelvägen, torde man få klart för sig, då man finner af detta förslag, att en mil 30,725 fot upptagas af kurvor med olika radier från 2,000 till 10,000 fot. Vi som bo på orten ha kännedom om, hvar denna gamla järnvägsstakning går fram, och veta hvilka förändrade förhållanden under tiden inträdt och hvilka behof, som möjligen skulle komma att göra sig gällande vid en ny stakning, och jag vågar åtminstone för min del påstå, att någon väsentlig afvikning från den linje, som här angifves, aldrig skulle kunna göras, i fall man skulle anlägga eu statsbana genom dessa trakter. Möjligen skulle någon dragning åt ena eller andra sidan kunna ske på något ställe, men det är möjligt, att en sådan blott komme att å ett annat håll uttaga en kurva, som enligt den gamla stakningen

*Ang. stats-
bana mellan
Uppsala och
Storvik.
(Forts.)*

Ang. stats-
bana mellan
Uppsala och
Storvik.
(Forts.)

går åt motsatt sida, och någon egentlig förlängning är därför icke att befara eller förmoda.

Jag hoppas, att de af mig nu angifna siffrorna skola tillerkännas så mycket vitsord, att de åtminstone kunna få uppväga utskottets förmodan.

En annan sak, som sannolikt är den viktigaste och som utskottet med fullaste fog tagit i betraktande, är kostnadsfrågan. Att det kostar mycket pengar att bygga järnvägar, det torde vi nog ha reda på litet hvar, och vore icke så förhållandet, hade nog en järnväg öfver denna af oss nu föreslagna sträcka för länge sedan kommit till stånd. Men det är just kostnaderna, som här varit så afskräckande. För min del har jag emellertid aldrig kunnat tänka mig, att de orter, banan skulle genomlöpa, skulle få en statsbana helt och hållet till skänks. Jag har aldrig föreställt mig annat än att för att en sådan skulle komma till stånd de orter den vore afsedd att genomlöpa finge lof att i görligaste mån lämna sitt bidrag. Om man tar i betraktande det stora behof, som här föreligger af en kommunikationsled genom dessa trakter så är det uppenbart, att, om icke genom statsens bistånd man får en kommunikationsled till stånd på det nu föreslagna sättet, en sådan dock på ett eller annat sätt måste åvägabringas, ty en sådan led är verkligen, såsom vi framhållit i motionen, en lifsfråga för orten. Jag och många andra ha tänkt, att då här ett statsintresse föreligger, om vi nämligen få tro på riktigheten af hvad jag förut påpekat, att norra stambanan delvis är öfverlastad af trafik, så kunde med detta statsintresse få förenas ortsbefolkningens intresse af en kommunikationsled, och jag anser, att en fråga, som sålunda kan lösas gemensamt och till bägges bättnad, löses på ett lyckligt sätt.

Med anledning af hvad jag sålunda framhållit, och då åtskilliga missförstånd gjort sig gällande i utskottets motivering, ber jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Härefter yttrade:

Herr Föreståndare: Herr talman! Af hvad den föregående ärade talaren anförde synes det, som om han ansåg, att utskottet lagt största vikten vid, och alltså att dess hufvudmotiv skulle varit banans längd, och han anförde därvid siffror från järnvägsstyrelsens utlåtande 1862—1869. Jag har här Kungl. Maj:ts proposition rörande norra stambanans byggande för år 1870, och det är antagligen samma siffror, som lågo till grund för det då föreliggande förslaget. Där äro längderna mätta i mil, gamla mil, och de stämman antagligen ganska nära med de uppgifter, den föregående talaren lämnade. Men vi få komma ihåg en sak, nämligen att när dessa banor stakades, var landet icke så

noggrannt kartlagdt, som det nu är, och man kan därför med tillräcklig stor säkerhet förutsätta, att misstag då begåtts. De uppgifter, som utskottet har lämnat, ha äfven de utgått från järnvägsstyrelsen, och således får järnvägsstyrelsen svara för, om dess uppgifter i år äro riktigare än uppgifterna från 1862—1869. Jag för min del litar på de uppgifter järnvägsstyrelsen lämnat för i år och håller dessa uppgifter för riktigare än de äldre uppgifterna.

Rörande kostnadsfrågan ber jag få anföra, att det ju är så, att med en beräknad kostnad af 80,000 kronor per kilometer skulle kostnaden för den nu föreslagna järnvägen uppgå till 9,200,000 kronor, under det att kostnaderna för 1870 års förslag med samma sträckning beräknades till 7,341,000 kronor. Alltså nu en ökning af nära två miljoner kronor. Men vi få tänka på, att denna ökning beror dels på, att arbetskostnader och andra kostnader under tiden högst betydligt ökats, och dels därpå, att fordringarna, som ställas på statens järnvägsbyggnader, stegrats dels med afseende på underbyggnad och dels med afseende på rälsvikt. Skillnaden är med tanke härpå icke något att säga om.

Det är icke frågan om längden, som varit afgörande för utskottet, utan det är den ekonomiska frågan. Vi stå ju inför en period af ökade kraf med afseende på statens järnvägsbyggnader och vi veta samtidigt också, att våra nuvarande statsbanor icke äro någon god affär. Då framställer sig den frågan, när ett nytt förslag till statsbana kommer fram: kan den nya banan bära sig, och vinner man så mycket med den, att det uppväger kostnaderna? Det man vinner med denna bana är visserligen en förkortning i längden med 3 à 4 mil, men det anser jag för min del vara af mindre betydelse än kostnadsfrågan. Att en sådan statsbanas tillkomst skulle förminska trafiken på den bana, som nu förbinder Stockholm med Norrland, nämligen linjen Stockholm—Uppsala—Krylbo—Storvik, är ju alldeles tydligt. En sådan banas tillkomst skulle därför uppskjuta behovet af dubbelspår å denna sträcka från Uppsala och norr ut, men enligt järnvägsstyrelsens beräkningar skulle ett dubbelspår här i alla händelser icke vara behöfligt förrän om cirka 15 år. Därtill kommer, att kostnaden för dubbelspår å linjen Uppsala—Storvik endast uppgår till omkring fem miljoner kronor, således icke mer än hälften af hvad denna bana skulle kosta. Därför måste man fråga sig, hur det ställer sig med ekonomien för den nu föreslagna banan. Utskottet har visat, hurusom anläggningskostnaderna för en sådan bana som stambanan Stockholm—Uppsala—Krylbo—Storvik — vi ha försökt skaffa upplysning för linjen Uppsala—Krylbo—Storvik, men den korta tiden har ej medgifvit, att järnvägsstyrelsen hunnit anskaffa dessa siffror — uppgått till öfver 41 miljoner kronor, och om

*Ang. statsbana mellan Uppsala och Storvik.
(Forts.)*

Ang. stats-
bana mellan
Uppsala och
Storvik.
(Forts.)

vi räkna med 3,8 %, som är den vanliga procenten vid järnvägslån, så skulle det fordras, att denna bana lämnade ett öfverskott af inkomster öfver driftkostnaderna på öfver 1,500,000 kronor. Det nuvarande öfverskottet är endast 135,000 kronor, således icke ens 10 % af hvad som behöfves. Under sådana förhållanden kan åtminstone icke jag taga på mitt ansvar att tillstyrka byggandet af en bana som den nu föreslagna, och ej heller kan jag ens tillstyrka någon utredning, ty en utredning är äfven en kostnadsfråga, och den utredning, som nu här är föreslagen, skulle belöpa sig på omkring 10,000 kronor. Jag får därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i See: Herr talman, mina herrar! Som vi hört har utskottets ärade ordförande bland annat framhållit längdförhållandena vid ifrågavarande bansträcka, och han har därvid angifvit ungefär enahanda siffror, som vi i motionen gjort, men han vill också därvid göra gällande, att våra siffror icke voro fullt exakta, utan att de siffror, som han nu fått från järnvägsstyrelsen, skulle vara mera att lita på. Utskottet vågar dock icke mera direkt uttala sig med anledning af dessa deras egna siffror, än att det säger, att banans längd *snarare torde komma* att uppgå till 115 kilometer än 105 kilometer. Med hänsyn till de noggranna undersökningar, som gjordes på den tiden då denna bana stakades, tror jag, att man kan anse, att våra siffror äro mycket mera att lita på än de undersökningar, som nu gjorts på papperet, eller hvarifrån man nu än tagit dem. Sannolikt har man delvis utgått ifrån den bana, som stakats mellan Uppsala och Kerstinbo, hvilken sträcka utgör ungefär hälften af den af oss föreslagna, och som är en smalspårig bana, som slingrar sig hit och dit, och hvilken därför tydligen måste bli något längre än den af oss ifrågasatta statsbanan. Detta planerade järnvägsföretag ligger nu också under omarbetning, och en del af sträckan, nämligen från Uppsala till Harbo, är redan förkortad med fem kilometer. Det kan ju hända att järnvägsstyrelsen gått ut från de mätningar som utfördes för den ursprungligen smalspåriga järnvägen och då är det alldeles naturligt, att den kommit till 115 kilometer i stället för 105. Om herrarne därför vilja räkna med de siffror, som vi motionärer uppgifvit, så vill jag nu erinra om, att norrlandstrafikens förande medelst en statsbana Uppsala—Gysinge—Storvik skulle förkorta väglängden med 48 km. Enligt nu tillgängliga siffror är nämligen denna sträcka 105 km., och den nuvarande banan, Uppsala—Krylbo—Storvik, är 153 km. och sålunda 48 km. längre.

Hvad vidare beträffar det omnämnda förslaget att föra norrlandstrafiken öfver linjen Uppsala—Gäfle—Ockelbo, så är denna linje visserligen mycket kortare än den nuvarande Uppsala—Krylbo—Storvik—Ockelbo, men vårt förslag gör dock banan

ännu kortare, nämligen 9 km. kortare än Uppsala—Gäfle—Ockelbo. Det är sålunda äfven här en skillnad. Hvad vidare beträffar skillnaden mellan att nu genast bygga en stambana direkt till Storvik eller att en gång i framtiden, vare sig om 10 eller 15 år, anlägga dubbelspår på linjen Uppsala—Sala—Krylbo—Storvik, så ber jag att få anföra, att det senare naturligtvis skulle bli något billigare, men å andra sidan kommer ju det förra förslaget att tillgodose ortsintressena och upptaga mera trafik, än ett dubbelspår kan göra. Denna banlinje har ju samma trafik, då det blifvit dubbelspår, som den hade förut, då det endast var enkelspår. Och staten har ju börjat slå in på en sådan väg, som vi här velat anvisa. Man har ju byggt dubbelspår på linjen Stockholm—Södertälje—Järna, men i stället för att fortsätta med byggandet af dubbelspår söder ut till Norrköping, har ju Riksdagen beslutat att bygga en bana direkt Järna—Norrköping. Vägen har därigenom blifvit något förkortad, och därjämte har man tillgodosett ortsintressena.

Hvad beträffar bärigheten och de siffror, som utskottets ordförande angaf, så är det ju mycket svårt för dem, som icke äro inne i alla siffror, att påvisa någonting i den delen. Men det vill jag säga, att här göres nog gällande, hvad som i öfrigt gjorts gällande. Om vi tänka på hela vår järnvägstrafik, så är det ju en mängd linjer, som icke bära sig, och ändock slopa vi icke dessa järnvägar. Och därtill kommer ju också, att om man bygger denna direkta linje, så blir dels vägen förkortad och ortsintresset tillgodosedt, och dels uppväger den dubbelspåret, som i annat fall måste anläggas någon gång i framtiden. Därjämte bör man tänka på, att genom de orter, där den af oss föreslagna statsbanan skulle gå fram, kommer nog förr eller senare järnväg till stånd på enskildt initiativ, om icke staten nu ingriper. Konsessionsansökan är redan inlämnad för hälften af sträckan, ehuru den hvilar af vissa orsaker i och för omarbetning. Men förr eller senare kommer dock denna bana till stånd på enskildt initiativ. Därjämte är det 7 km. af samma sträcka, som för några år sedan starkt ifrågasattes att bebyggas med järnväg, fastän då frågan föll. Om den kommer upp igen är svårt att yttra sig om, det var en ganska oförmodad anledning, som då ryckte fram och gjorde, att banbyggnad ifrågasattes. Därjämte göres det stora ansträngningar längre norr ut för att åstadkomma bibanor från en ortsjärnväg, gående ungefär i rät vinkel mot den af oss motionerade järnvägen. Om en gång i framtiden, hvilket är mycket sannolikt, den fråga, vi nu fört fram, kommer upp och då med större kraft — ditåt går utvecklingen — och denna af mig omnämnda bibana till den ortsjärnväg, som går i vinkel mot den af oss föreslagna, kommer till stånd, så blir den bibanan onödig och måste då inlösas och nedläggas. Då hade det varit klokare att göra denna bana rakt igenom. Kanske det också

*Ang. stats-
bana mellan
Uppsala och
Storvik.
(Forts.)*

*Ang. stats-
bana mellan
Uppsala och
Storvik.
(Forts.)*

på enskildt initiativ kommer till stånd en järnväg efter hela sträckan. Det är icke omöjligt, fastän ännu så länge endast hälften är ifrågasatt. Och för öfrigt, när sedan i framtiden det blifvit dubbelspår på linjen Uppsala—Krylbo—Storvik, så kan det, om då här finnes en enskild järnväg, äfven bli tal om att inlösa denna. Då torde det icke bli mindre kostnader, än om man från början undersökt saken och sett till, om icke detta kunnat förekommas. Äfvenså undrar jag, om det icke också från statsfinansiell synpunkt kan vara att tänka på att nu bygga 105 kilometer i stället för att förr eller senare inlösa Uppsala—Gäffe—Ockelbo-banan, som är af väsentligen större längd. Det skulle då bli 152 km. enskild järnväg, som skulle inlösas, och det torde nog bli dyrare än att nu bygga de af oss föreslagna 105 km. Dessa enskilda järnvägar äro icke så billiga och måste dessutom till en del grundligt ombyggas.

Jag hemställer därför om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 13.

*Ang. kontroll
å handeln
med fond-
papper.*

Slutligen upptogs till behandling Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om kontroll å handeln med fondpapper.

Till behandling af utskottet hade hänvisats en inom Andra kammaren af herr Åkerlund väckt motion, nr 283, hvari hemstälts, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t låta taga under öfvervägande, huruvida och på hvad sätt det allmänna borde anordna verksam kontroll till förekommande af det ocker och andra missbruk, som alltmera kommit till synes vid handel med aktier och andra så kallade fondpapper, samt förelägga Riksdagen förslag till härför erforderliga åtgärder.

Utskottet hemställde, att Andra kammaren ville i anledning af herr Åkerlunds förevarande motion för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida och i hvad mån landets börsförhållanden borde och kunde i vidsträcktare mån än hittills regleras från det allmännas sida, samt därefter

för Riksdagen framlägga förslag i ärendet, därest detta öfvervä- *Ang. kontroll*
gande därtill kunde gifva anledning. *å handeln*
med fond-
papper.
(Forts.)

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade

Herr Jeansson i Kalmar: Herr talman! Om det berättigade i denna motions syfte kunna vi väl alla vara ense, och utskottets hemställan har jag intet emot, men dess motivering kan jag i vissa punkter icke gilla. Utskottet säger på sidan 6 i betänkandet: »En åtgärd, som för sådant ändamål säkerligen skulle vara af gagn, vore ett föreläggande, liksom sker i flertalet länder, för alla bolag, som föregående år lämnat vinst, att i en orts- och en hufvudstadstidning i samband med skattedeklarationens ingifvande offentliggöra denna vinst och sin balansräkning. Införandet i aktiebolagen af bestämmelser i antydd riktning synes utskottet högeligen önskvärdt». Utskottet säger vidare på sidan 8: »För kännedomen om i handeln förekommande värdepappers räntabilitet torde den här förut antydda ändringen i aktiebolagslagen vara förtjänt af beaktande. Men då en dylik ändring fortast och enklast kan komma till stånd genom ett direkt förslag till Riksdagen, saknar utskottet anledning att vidare yttra sig därom».

Hvad säger nu utskottet här? Jo, utskottet uttalar en önskan om en ändring redan nu i aktiebolagslagen, som vi i fjol voro med om att stifta. Och redan det är något, som jag förmodar, att denna kammare icke vill binda sig vid. Men utskottet vill därjämte, att vi skola frångå den princip, som uttalades här vid antagandet af aktiebolagslagen, nämligen att aktiebolag icke skulle behöfva publicera sina balansräkningar. Detta framgick vid behandlingen af 41 § aktiebolagslagen. Kungl. Maj:t hade i propositionen föreslagit, att aktiebolag skulle vara skyldiga att vid viss tid, vid utsläppandet af nya aktier, publicera den senaste balansräkningen. Mot detta Kungl. Maj:ts förslag motionerade jag och yrkade, att bolagen icke skulle åläggas denna skyldighet. Lagutskottet tillstyrkte min motion och yttrade därvid följande, som jag skall be att få läsa upp: »Tillräcklig anledning att låta kungörandet äfven afse den senast fastställda balansräkningen synes dock utskottet icke föreligga. Såsom i nyssberörda motion framhållits, skulle ett dylikt kungörande, hvarigenom bolagets ställning blottades för obehöriga, under många förhållanden lända bolaget till skada, hvilken enligt utskottets uppfattning ej skulle uppvägas af den nytta, som förutsatts däraf kunna i särskilda fall förväntas». Riksdagen biföll utskottets hemställan utan vidare meningsskiljaktighet. Då afsåg detta publicerande ett särskildt fall, och detta ville Riksdagen icke vara med om af skäl, som angifvits.

Nu vill detta tillfälliga utskott, att alla aktiebolag omedel-

*Ang. kontroll
å handeln
med fond-
papper.
(Forts.)*

bart efter deklarationsskyldighetens fullgörande skola publicera sin balansräkning i dels en ortstidning och dels en hufvudstadstidning. Det vill med andra ord säga, att utskottet vill, för att råda bot på hvad motionen syftat till, nämligen att det icke skall jobbas med det antal aktier, som äro noterade å allmänna börsen — märk väl, att det är nästan endast detta fåtal aktier, med hvilka det jobbas — utskottet vill, att man skall ålägga alla aktiebolag i hela riket att hafva olägenheter, kostnader och besvär med annonsering af sina balansräkningar i en ortstidning och en hufvudstadstidning. Då vi i fjol enades om att balansräkningen icke ens skulle publiceras i ett särskildt fall för att icke därigenom förorsaka olägenheter, så kunna vi väl ännu mindre vara med om utskottets hemställan, att så skulle ske i *alla* fall.

Det är heller icke behöfligt, att ett sådant lagstadgande tillkommer. Nödiga upplysningar kan en spekulant på ett bolags aktier erhålla på grund af bestämmelsen i 85 § aktiebolagslagen sista stycket, hvilket lyder: »Sist en månad efter det balansräkningen blifvit fastställd, skall densamma jämte styrelsens förvaltningsberättelse samt vinst- och förlusträkningen genom styrelsens försorg afsändas till registreringsmyndigheten». Sålunda finnes denna balansräkning hos registeringsmyndigheten, och där är den en offentlig handling. Hvar och en, som intresserar sig för ett bolag och vill köpa aktier i detsamma, kan få upplysning om bolagets ställning i patent- och registreringsverket. Detta nya stadgande är sålunda alldeles obehöfligt, och jag vill hemställa till herrarne, om man icke hellre går till vederbörande myndighet, än man söker upplysning genom annonser i tidningarne. Hos myndigheten kan man ju få upplysning året om, men i tidningarne blifva dessa annonser icke så lätta att hitta.

Herr talman! Då jag på nu anförda skäl icke kan vara med om, att kammaren binder sig vid ett sådant uttalande, ber jag att få yrka, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan, men att ur dess motivering måtte utgå, på sidan 6 andra stycket, orden från och med: »En åtgärd» till och med: »högeligen önskvärdt», och på sidan 8 andra stycket orden från och med: »För kännedomen» till och med: »yttra sig därom» samt på grund häraf äfven ordet »sedan» i det följande uttrycket: »Hvad sedan fondbörserna beträffar» etc.

Herr Leander: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få påpeka, att utskottet icke i sin kläm gjort någon hemställan om att balansräkningen skall offentliggöras, utan endast nämnt denna sak liksom i förbigående. Utskottet säger nämligen uttryckligen, att utskottet saknar anledning att vidare yttra sig om denna sak. Men för öfrigt har ju utskottet icke haft sämre auktoritet

att åberopa sig på än Kungl. Maj:t, hvilket herr Jeansson i Kalmar också upplyste.

Utskottet har också från sakkunnigt håll erhållit den upplysningen, att det skulle vara till afsevärdt gagn för kännedomen om i handeln förekommande värdepappers räntabilitet, om vederbörande aktiebolag ålades ett sådant offentliggörande af balansräkningen. Emellertid har detta endast varit en bisak för utskottet, och utskottet har därför ingenting emot, att dessa fyra af herr Jeansson i Kalmar anmärkta punkter strykas i dess motivering.

*Ang. kontroll
å handeln
med fond-
papper.
(Forts.)*

Hvad utskottet i främsta rummet velat rikta uppmärksamheten på, det är, att börsförhållandena behöfva ändras, så att de komma under större och skarpare offentlig kontroll, än nu är förhållandet. Det måste gifvetvis förr eller senare sluta med förlust för ett flertal enskilda, när en vara drifves upp till ett pris, som icke står i något rätt förhållande till dess verkliga värde. Detta har i alldeles särskild grad sin tillämpning på aktier och andra fondpapper, hvilkas värde ytterst är beroende af bärkraften af det företag, de representera. Erfarenheten hos oss har visat, att dylika papper i stor omfattning genom konstlade medel drifvits upp till oskäligt höga priser. När sedan den konstlade värdestegringen ej kunnat fortgå vidare, har förlusten varit gifven för siste innehafvaren. Man har sett exempel i massa på de mest oblyga manövrer. En del af de exempel, utskottet haft tillfälle att taga del af, kunna sägas vara af hârresande art.

När det för utskottet varit hufvudsaken, att börsförhållandena ändras, och det andra, nämligen offentliggörandet af balansräkningen, endast varit en bisak, har jag ingenting emot att instämma i herr Jeanssons i Kalmar yrkande.

Herr Åkerlund: Herr talman! Jag ber att få uttala ett vördsamt tack till utskottet i fråga om dess hemställan. Hvad åter motiveringen beträffar får jag säga, att jag i mångt och mycket icke kan instämma uti den. Jag har däremot ingenting att erinra mot herr Jeanssons i Kalmar ändringsförslag. Att jag icke i allt kan gilla utskottets motivering är för mig mycket ledsamt, men dock på samma gång ett förhållande af ganska glädjande beskaffenhet, ty därigenom erhåller jag visshet om, att utskottets samtliga ledamöter äro lika okunniga i förevarande affärstransaktioner som både den ärade ordföranden och jag själf. Jag vill icke upptaga tiden med att redogöra för hur saken hänger ihop. Det torde herrarne själfva hafva reda på, åtminstone de som intresserat sig för och följt med dessa affärer under några år.

Emellertid är det så, som utskottets ärade ordförande sade, att om man blir närmare initierad i frågan, måste man ställa det spörsmålet: hvart skall det bära hän, om det får hålla på

*Ang. kontroll
å handeln
med fond-
papper.
(Forts.)*

på detta vis? Hela Sveriges rike håller snart på att blifva aktiebolag, och en hel del aktier hafva kommit i händer, där de icke borde vara.

Emellertid, herr talman, skall jag, som sagdt, icke upptaga tiden vidare utan ber att få yrka bifall till det slut, hvartill utskottet kommit.

Herr Palme: Herr talman! Äfven jag skulle i likhet med den föregående ärade talaren kunna hafva åtskilligt att anmärka gentemot utskottets motivering, hvilken synes mig, i motsats till det sist föredragna utskottsbetänkandet, vilja visa för mycket, under det att det nyssnämnda betänkandet visade för litet.

Jag är ense med herr Jeansson om hans yrkande, men här är ännu en sak, som jag anser vara af natur, att den borde utgå ur betänkandet. Det är, när utskottet accepterar motionärens benämning »ocker» på själfva denna art af transaktioner. Med ocker menar man väl i allmänhet för högt tagen ränta eller, för att uttrycka sig såsom tyska lagen, »en ersättning, som till den grad öfverstiger den gängse räntefoten, att densamma med hänsyn till förhållandena i hvarje fall står i ett påfallande missförhållande till hvad långifvaren presterat». Det måste således vid ocker förutsättas ett förhållande mellan en långifvare och en låntagare.

Jag ber att med instämmande i det påpekande och yrkande, som herr Jeansson i Kalmar gjorde, äfven få anhålla, att uttrycket »ocker», som finnes på tredje raden nedifrån å sidan 8 i utskottets motivering, måtte utgå och motiveringen i enlighet därmed förändras.

Jag vill begagna tillfället att framhålla, hurusom det för närvarande är tidsaffärerna eller terminsaffärerna, som äro de mest betydelsefulla och de egentligen farliga af dessa affärer, och att det i högsta grad gäller att få bestämmelser af natur att kunna stäffa de missförhållanden, som härvidlag kunna ifrågakomma. Det har redan yrkats, och det med skäl, att uppfyllandet af aftal om terminsaffärer icke skulle kunna påfordras med mindre än att de afslutades af en edsvuren mäklare. Genom en sådan bestämmelse skulle en väsentlig förbättring inträda i dessa förhållanden.

Jag har framhållit detta för att ådagalägga, hvarför jag kan vara med om utskottets kläm och förslag, ehuru väl jag icke kan vara med om hela den af utskottet presterade utredningen.

Herr Åkerlund: Herr talman! Jag har visserligen icke så noga gjort mig reda för, hvad som menas med ocker; men jag är viss därom, att sunda bondförståndet anser det vara ocker, när man prejade sin nästa på ett alldeles oförsynt sätt, och jag tror, att den uppfattningen delas af den större delen af Sveriges

folk. Skulle jag läsa upp det plakat, jag har här, och som ord-
 föranden i utskottet också haft i sin hand, så skulle herrarna
 bli betänksamma litet hvar och instämma med mig däri, att
 här bedrifvas sådana affärer, att de äro mycket värre än de
 40 procent.

Jag tror sålunda, att detta ord, ocker, mycket gärna kan
 stå kvar och icke skada saken utan tvärtom. Om det är något
 starkt, icke skadar det i en så viktig sak.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf
 propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till
 det af herr Jeansson i Kalmar under öfverläggningen gjorda yr-
 kandet och 3:o bifall till det af herr Palme framställda yrkandet;
 och fattade kammaren beslut i öfverensstämmelse med innehållet
 i den under 2:o) upptagna propositionen.

Jämlikt 63 § riksdagsordningen skulle kammarens beslut
 genom utdrag af protokollet delgifvas Första kammaren.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

Konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 43 §
 i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

nr 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl.
 Maj:t angående ändrade bestämmelser rörande den kommunala
 beskattningen af boställen; och

nr 10, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af
 17 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

Statsutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 85 under åttonde
 hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning an-
 gående anslag till nybyggnad för botaniska institutionen vid
 universitetet i Lund; och

nr 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående
 lönetursberäkning för tre lärarinnor vid högre lärarinneseminariet;

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 8, angående ändring i instruktionen för Riksdagens revi-
 sorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna;

*Ang. kontroll
 å handeln
 med fond-
 papper.
 (Forts.)*

nr 9, i anledning af väckt motion om anslag till utgifvande af en uppslagsbok öfver 1911 års lagtima Riksdags verksamhet;

nr 11, i anledning af fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående ändring af bestämmelserna rörande egenhändiga underskrifter å riksgäldskontorets obligationer; och

nr 12, i anledning af väckta motioner om pension åt filosofie doktorn Henrik Ragnar Törnebladh;

lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning af väckt motion om ändring i lagen den 18 oktober 1907 angående ryttare-, soldats- och båtsmanstörps befriande i vissa fall från ansvar för inteckningar i stamhemmanet;

nr 16, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i lagen om inteckning i fartyg; och

nr 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af sjölagen;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstebostället Kastellegården nr 1 med underlydande i Göteborgs och Bohus län, jämte en i ämnet väckt motion:

nr 24, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående statsbidrag till vinterväghållet på landet m. m.;

nr 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt att afgiftsfritt bryta stubbar för tjärbränning å kronomark inom Västerbottens och Norrbottens län;

nr 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående statens öfvertagande af väghållningsdistrikten åliggande skyldighet att bygga och underhålla allmän färja på landet m. m.;

nr 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrad lydelse af 4 och 42 §§ i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 28, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 103 § i gällande stadga om skiftesverket i riket m. m.;

nr 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att landets kalmarker må göras fruktbarande; och

nr 30, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att förekomma skadegörelse å ungskog genom toppskottens afskärande m. m.;

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, med anledning af herr Lindleys motion nr 190, angående afskaffande af till sjömanshusen utgående hyresafgifter m. m.;

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 4, i anledning af dels herr Nilssons i Bonarp m. fl. motion om åvägabringande af utredning om åtgärder i syfte att befrämja den nuvarande bondeklassens kvarblifvande vid jordbruket, dels ock herr Mallmins motion om utredning angående åtgärder till främjande af landsbygdens befolknings kvarblifvande å landet m. m.; och

nr 5, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om sättet för meddelande af fastställelse å jordafsöndringar m. m.; samt

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning af väckt motion om anhållan, att Kungl. Maj:t ville lifligt inrikta sina bemödanden på att till Norden sammanföra internationella institutioner och möten samt genom officiellt svenskt initiativ befrämja frågan om skapandet af ett världspråk.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Canell</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 9 mars,	
» <i>Hellström</i>	» 2 » » » 10 »	
» <i>Lindley</i>	» 10 » » » 10 »	
» <i>Räf</i>	» 7 » » » 9 »	och
» <i>Kristensson</i>	» 5 » » » 11 »	.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3.42 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Fredagen den 10 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 3 och den 4 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till bankoutskottet propositionen angående årligt understöd åt förra poststationsföreståndaren Aurora Mathilda Magdalena Wallberg.

Till statsutskottet öfverlämnades propositionerna:

angående befrielse för lokomotivföraren G. B. Carlsson Frank att gälda visst honom till utgifvande ådömdt skadeståndsbelopp;

angående statsbidrag till Trollhättans kommun såsom ersättning för mistning af beskattningföremål på grund af statens öfvertagande af Trollhätte kanalbolags egendom och verksamhet; och

angående ålderstillägg åt vaktmästaren vid arkivdepån i Visby, C. J. Hallgren.

Härpå remitterades till konstitutionsutskottet propositionen med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 8 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Slutligen hänvisades till bankoutskottet propositionen angående ändring i villkoret för den förra första lärarinnan vid läroanstalten i Bollnäs för öfveråriga döfstumma Ester Braaten beviljade pension.

§ 3.

Vidare föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda konstitutionsutskottets utlåtanden nr 8--10, statsutskottets utlåtanden nr 16 och 17, bankoutskottets memorial och utlåtanden nr 8, 9, 11 och 12, lagutskottets utlåtanden nr 15--17, jordbruksutskottets

utlåtanden nr 23—30, Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden nr 4 och 5 samt Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 4.

Herr *Strömberg* aflämnade en motion, nr 333, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af förslag till aflöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk.

Ifrågavarande motion blef på begäran bordlagd.

§ 5.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Friherre Bonde, som anförde: Herr talman, mina herrar! Denna kammare har för några dagar sedan lämnat sitt tillstånd åt friherre Palmstierna att till hans excellens herr utrikesministern få framställa tvenne spörsmål, dels huruvida någon framställning till Kungl. Maj:t ingått från Förenta staternas president angående tillsättande af en särskild fredskommission, dels ock huruvida i så fall Kungl. Maj:t hade för afsikt att tillmötesgå en sådan framställning.

Tyvärr torde det emellertid kunna anses vara tämligen ovisst, huruvida Förenta staternas president funnit skäl att åtminstone i första hand med en sådan framställning hänvända sig till några andra stater än de s. k. stormakterna, och anledning finnes därför öfnekligen att befara, att de mindre staterna, och bland dem Sverige, således ej varit i tillfälle att besvara någon sådan framställning från hans sida. Enligt till den interparlamentariska gruppen inom den svenska Riksdagen ingånget meddelande, har likväl en framställning uti liknande syfte från den interparlamentariska byrån i Brüssel blifvit afgifven i en skrifvelse sistlidne november månad, hvaruti på uppdrag af den XVI interparlamentariska konferensen i Brüssel sistlidet år hans excellens herr utrikesministerns uppmärksamhet fästes på ett vid denna konferens fattadt beslut att inbjuda samtliga vid densamma representerade regeringar och parlament, »att vidtaga åtgärder i och för bildande af nationella kommissioner, liknande den, som nyligen beslutats af Förenta staternas kongress och som skulle äga att till vederbörande parlament afgifva förslag med hänsyn till sammanträdet af den tredje internationella Haagkonferensen».

Enligt till den svenska gruppen från den interparlamentariska unionens byrå ingånget meddelande, har inom det franska

Andra kammarens protokoll 1911. N:o 14.

Interpellation.
(Forts.)

utrikesministeriet redan en särskild byrå blifvit upprättad i och för beredande af frågor att föreläggas nästkommande fredskonferens, hvarjämte det upplysts, att likaledes den nederländske utrikesministern afgifvit förklaring, att det vore hans regerings afsikt att tillsätta en särskild kommission i liknande syfte. Det måste således vara af det största intresse för alla fredsvänner, och särskildt för den interparlamentariska gruppen inom den svenska Riksdagen, att få erfara, huruvida Kungl. Maj:t har för afsikt att med anledning häraf vidtaga några åtgärder.

På uppdrag af den XVI interparlamentariska konferensen i Brüssel har äfvenledes den interparlamentariska unionens byrå, enligt lämnad uppgift uti den af mig omnämnda skrifvelsen, velat fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på ett annat vid konferensen uttaladt önskemål, nämligen att samtliga stater måtte ansluta sig till den i London den 26 februari 1909 afgifna deklarationen rörande under sjökrig gällande lagar och sedvänjor, hvilken ansetts erforderlig för att möjliggöra den genom konventionen den 18 oktober 1907, jämlikt den andra Haagkonferensens beslut, föreslagna prisdомstolen. I sammanhang härmed har den interparlamentariska unionens byrå dessutom ansett sig böra uti en annan skrifvelse till hans excellens herr utrikesministern äfvenledes uti november månad sistlidet år fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på betydelsen för den fredliga samfärdseln mellan olika länder af de vid sjörettskongressen i Brüssel under sistlidne höst uppgjorda tvenne traktaterna samt af önskvärdheten af deras vederbörliga ratificerande.

I anslutning till hvad jag sålunda på uppdrag af Riksdagens interparlamentariska fredsgrupp anført, vågar jag anhålla om kammarens tillstånd att få till hans excellens herr utrikesministern framställa följande spörsmål:

1:o. Är det Kungl. Maj:ts afsikt att vidtaga några åtgärder för att få till stånd en nationell kommission i sådant syfte, som blifvit jämlikt beslut vid den XVI interparlamentariska konferensen i Brüssel sistlidet år utaf den interparlamentariska unionens byrå för hans excellens herr utrikesministern framhållet?

2:o. Hafva nödiga åtgärder blifvit vidtagna eller anser sig hans excellens herr utrikesministern böra vidtaga några dylika i och för Sveriges anslutning ej blott till konventionerna af den 18 oktober 1907 och den 26 februari 1909, utan äfven till de vid sjörettskongressen i Brüssel sistlidne höst uppgjorda traktaterna, genom dessa öfverenskommelsers vederbörliga ratificerande inom stadgad tid?

Denna framställning bordlades.

§ 6.

Anmälades och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet:

nr 27, med begäran om utredning angående lämpligaste kontrollbestämmelser rörande skogsafverkningsafhandlingars beläggande med stämpel; samt

från konstitutionsutskottet:

nr 28, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af § 42 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 äfvensom af § 44 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863, och

nr 29, i anledning af väckta motioner angående skrivelser till Konungen i fråga om ändring af 77 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet samt af 78 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad.

§ 7.

Till bordläggning anmälades:

bevillningsutskottets betänkande, nr 8, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 13 § 2 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning af brännvin; och

jordbruksutskottets utlåtande, nr 22, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra löjtnantsbostället Brink nr 1 i Södermanlands län.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Röing* under 3 dagar fr. o. m. den 13 mars.

» *Gustafsson* i Sjögesta under den 11 mars,

» *Nilson* i Örebro » » 11 »

herr <i>Jönsson</i> i Boa	under 5 dagar fr. o. m. den 14 mars,
» <i>Kropp</i>	» 3 » » 11 »
» <i>Lindgren</i> i Skog	» 3 » » 13 » och
» <i>Karlsson</i> i Göteborg	» 3 » » 11 ».

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.32 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Rättelse

i Andra kammarens protokoll nr 11.

Å sid. 49 rad. 11 nedifrån står: som äro ändamålsenligast,
 läs: som äro föreslagna är ändamåls-
 enligast,